

C 105

CZASOPISMO GÓRNICZO-HUTNICZE

POŚWIĘCONE SPRAWOM RODZIMEGO PRZEMYSŁU
GÓRNICZO-HUTNICZEGO i NAFTOWEGO

ORGAN ZWIĄZKU GÓRNIKÓW i HUTNIKÓW POLSKICH.

Rok 1918

Tom II.

Wydawnictwa rok trzeci.

726

KRAKÓW.

CZCIONKAMI DRUKARNI ZWIĄZKOWEJ

pod zarządem J. Dziubanowskiego.

1919.

TREŚĆ

rocznika „Czasopisma górniczo-hutniczego” za rok 1918.

	Str.		Str.
ZESZYT I.			
Początek opieki socyalnej robotników przy górnictwie solnem w Polsce, inż. Erwin Windakiewicz		Zmiana ustawy górniczej, K. Z.	33
O solach i łączących się z niemi w całym ciągu Karpatów pewnych ciałach, a szczególnie o solach warzonkach w Polsce, St. Staszic		Stacye geologiczne naftowe	34
Krakowskie Zagłębie węglowe. Dyr. inż. Roman Rieger		Nowe wiercenia za ropą.	35
Wspomnienie pośmiertne: Ś. p. Julian Niedźwiecki		Zestawienie produkcji gazu za styczeń i luty 1918 r.	36
Wykłady popularne dla górników w Wieliczce		Sprawy bieżące	36
Zestawienie produkcji gazu za listopad 1917 r. (Tustanowice, Borysław, Mrażnica, Popiele)		W dodatku: Pogląd na źródła solne i naftowe, tudzież na warzelnie soli kuchennej w Galicyi i na Bukowinie, Dr Alojzy Alth	
Zestawienie produkcji gazu za grudzień 1917 r.		Ropa w Rumunii K. Z.	
Sprawy bieżące		Ogłoszenia.	
Spis rzeczy rocznika »Czasopisma górn.-hutn« za r. 1916/7.		ZESZYT IV.	
Ogłoszenia.		Myśli do ustawy górniczej: inż. Roman Brzeski	39
ZESZYT II.			
Początki opieki socyalnej robotników przy górnictwie solnem w Polsce (dokończenie) inż. Erwin Windakiewicz		Górnicy polscy w Westfalii i Nadrenii: Dr Stanisław Wachowiak	41
O solach i o łączących się z niemi w całym ciągu Karpatów pewnych ciałach, a szczególnie o solach warzonkach w Polsce (dokończenie), Stanisław Staszic		Układ naftowy z Rumunią, K. Z.	42
Górnictwo i hutnictwo w Królestwie Polskiem, prof. Dr. J. Morozewicz		Kronika finansowa	44
Pamiętnik górnictwa i hutnictwa z r. 1830 K. Z. (2 ilustracye)		Kopalnie nafty i otwory wiertnicze.	47
W sprawie galicyjskich fosforytów: prof. Dr Władysław Szajnocha		Sprawy bieżące	47
Wspomnienia pośmiertne: Ś. p. Aleksander Godek		Wspomnienie pośmiertne, Ś. p. Zygmunt Heyda Od Redakcyi.	49
Wykaz tabelaryczny stanu bań solnych w Polsce. Stanisław Staszic		W dodatku: Pogląd na źródła solne i naftowe, tudzież na warzelnie soli kuchennej w Galicyi i na Bukowinie, Dr Alojzy Alth. Nafta w Królestwie Polskiem: Dr Władysław Szajnocha.	
Wykaz tabelaryczny miejsc soli kopalnej i źródeł słonych naokoło Karpatów, Stanisław Staszic		Ogłoszenia.	
Zestawienie produkcji gazu za r. 1917 w zagłębiu borysławsko-tustanowickiem		ZESZYT V.	
Wykaz tabel. miejsc, w których znajdują się w krajach Polski kopalnie siarki, węgla ziemnych, źródeł siarczastych, skał olejów ciekących, skał olejów stwardłych, burztyńów, Stanisław Staszic		Myśli do ustawy górniczej, (ciąg dalszy) inż. Roman Brzeski	51
Sprawy bieżące		Układ naftowy z Rumunią (dokończenie) K. Z.	54
Ogłoszenia.		Górnicy polscy w Westfalii i Nadrenii (dokończenie), Dr Stanisław Wachowiak	56
ZESZYT III.			
O przemyśle naftowym, inż. Maryan Szydłowski	23	Nowe uposiedzenie galicyjskich kopalń węgla, Dr Artur Benis	58
Cementowanie górnictwa wodonośnego, inż. Jan Naturski	25	Sprawozdanie rachunkowe delegacyi górników i hutników polskich	59
		Zestawienie produkcji gazu ziemnego za miesiąc marzec i kwiecień 1918 r.	60
		Kopalnie nafty i otwory wiertnicze.	61
		Sprawy bieżące	61
		Sprawy osobowe	64
		Wytwórczość ropy w maju 1918 r. w okręgu wschodnio-galicyjskim	64
		Ogłoszenia.	
		ZESZYT VI.	
		Myśli do ustawy górniczej: (ciąg dalszy) inż. Roman Brzeski	65
		Górnicy polscy w Westfalii i Nadrenii (ciąg dalszy), Dr Stanisław Wachowiak	68

	Str.
Akademia górnicza w Krakowie, (Plan studiów przyszłej akademii górniczej — Program nauk . . . . .)	71
Borysławski okręg naftowy. Zestawienie produkcji gazu za miesiąc maj i czerwiec b. r.	77
Wiadomości bieżące	77
Przegląd literatury górniczej: Górnictwo, Hieronim Kondratowicz	79
Sprawy bieżące	80
Wspomnienie pośmiertne	80
Od Redakcyi	80
Ogłoszenia.	

ZESZYT VII.

Myśli do ustawy górniczej (dokończenie), inż. Roman Brzeski	81
Górnicy polscy w Westfalii i Nadrenii (Ciąg dalszy) Dr Stanisław Wachowiak	84
Akademia górnicza w Krakowie (dokończenie) Program nauk. Preliminarz budżetu	86
Borysławski okręg naftowy. Kopalnie nafty i otwory wiertnicze. Wiadomości bieżące	91
Przegląd literatury górniczej: Udział polskiej nauki w rozwoju geologii, napisał Dr Władysław Szajnocha	94
Sprawy bieżące	98
Wspomnienia pośmiertne: Ś. p. Karol Stadtmüller	100
Od Redakcyi	101
Ogłoszenia.	

ZESZYT VIII.

Znaczenie solanki dla wytwórczości soli, jej występowanie w przyrodzie i sposoby sztucznego wytwarzania z szczególnem uwzględnieniem żup galicyjskich, inż. Erwin Windakiewicz	103
Płace robotników według systemów amerykańskich: Artur Benni	107
Układ naftowy z Rumunią	113
Borysławski okręg naftowy. Wiadomości bieżące	114
Kopalnie nafty i otwory wiertnicze	117
Zestawienie produkcji gazu za miesiąc lipiec 1918	117
Przegląd literatury górniczej	118
Sprawy bieżące	119
Ogłoszenia.	

ZESZYT IX.

Znaczenie solanki dla wytwórczości soli, jej występowanie w przyrodzie i sposoby sztucznego wytwarzania z szczególnem uwzględnieniem żup galicyjskich, (ciąg dalszy), inż. Erwin Windakiewicz	123
Ustrój władz górniczych w Królestwie Polskiem i Rosyi, inż. górn. Stanisław Świętochowski	127
Popęd elektryczny na kopalniach nafty	133
Nieszczęśliwe wypadki w przemyśle naftowym	136
Urządzenia w przemyśle naftowym	138
Borysławski okręg naftowy. Kopalnie nafty i otwory wiertnicze	139
Zestawienie produkcji gazu za miesiąc sierpień 1918	139
Jasielski okręg naftowy. Wykaz kopalń nafty jasielskiego okręgu górniczego	140
Stanisławowski okręg naftowy. Wykaz kopalń oleju skalnego w obrębie urzędu górniczego okręgowego w Stanisławowie	143

	Str.
Stanisławowski okręg górniczy. Wykaz produkcji odtłoczonej oraz wyeksportowanej ropy kopalń stanisławowskiego okręgu w I półroczu 1918	144
Wykaz produkcji ropy kopalń oleju ziemnego stanisławowskiego okręgu za lipiec 1918 r.	145
Borysławski okręg naftowy. Wiadomości bieżące	145
Sprawy bieżące	146
Wspomnienia pośmiertne: Ś. p. Aleks. Tysza— inż. Roman Pleniewicz	148
Ogłoszenia.	

ZESZYT X.

Znaczenie solanki dla wytwórczości soli, jej występowanie w przyrodzie i sposoby sztucznego wytwarzania z szczególnem uwzględnieniem żup galicyjskich, inż. Erwin Windakiewicz (dokończenie)	149
Ustrój władz górniczych w Królestwie Polskiem i Rosyi (ciąg dalszy), inż. Stanisław Świętochowski	153
Polskie zagłębie górnicze, inż. Emil Czerlunczakiewicz	160
Ropa w Mezopotamii, inż. Zygmunt Bielski	161
Wykaz produkcji ropy jasielskiego okręgu górniczego za rok 1917 i pierwsze półrocze roku 1918	166
Borysławski okręg naftowy. Wiadomości bieżące	168
Kopalnie nafty i otwory wiertnicze	169
Zestawienie produkcji gazu za miesiąc wrzesień 1918	170
Sprawy bieżące	170
Od Redakcyi	170
Ogłoszenia.	

ZESZYT XI.

Odezwa	171
Ustrój władz górniczych w Królestwie Polskiem i Rosyi, inż. Stanisław Świętochowski (dokończenie)	172
W sprawie Polskiego Instytutu Geologicznego Uwagi ogólne	178
W sprawie terenów węglowych, nabytych przez Wydział Krajowy Kr. Galicyi od Westd. Thomasphosphatwerke, inż. górn. Roman Brzeski	183
Ropa w Mezopotamii, inż. Zygmunt Bielski (dok.)	185
Gdzie powinna powstać Akademia górnicza, inż. Franciszek Drobnia	190
Borysławski okręg naftowy. Wiadomości bieżące	193
Sprawy bieżące	194
Od Redakcyi	194
Ogłoszenia.	

ZESZYT XII.

Polskie ministerstwo górnictwa, prof. Dr Władysław Szajnocha	195
O złożach węgla brunatnego w Galicyi i Polsce, inż. Edward Windakiewicz. Przełożył St. K.	197
Nafta w Królestwie Polskiem, prof. Dr Władysław Szajnocha, (Dokończenie), ...	201
Nowe normy pracy i płacy w okręgu ostrawsko-karwińskim	204
Nowe normy warunków pracy przy państwowych żupach solnych	206

	Str.		Str.
Jasielski okręg naftowy. Zastój w przemyśle naftowym	206	Wiadomości bieżące	210
O zdrową wodę dla kraju. (Sprawa wody dla miejscowości wojną zniszczonych)	207	Ogłoszenia.	
Organizacja krajowych kopalń węglowych	208	Treść III-go. rocznika »Czasopisma Górniczo-Hutniczego«.	
Tymczasowa organizacja przemysłu naftowego	209	Spis autorów.	
		Spis ilustracji.	

SPIS AUTORÓW.

- Alth Alojzy Dr: Pogląd na źródła solne i naftowe tudzież na warzelnie soli kuchennej w Galicyi i na Bukowinie. Zeszyt III i IV.
- Benni Artur: Płace robotników według systemów amerykańskich. Zeszyt VIII.
- Benis Artur Dr: Nowe upośledzenie galicyjskich kopalń węgla. Zeszyt V.
- Bielski Zygmunt inż.: Ropa w Mezopotamii. Zeszyt X i XI.
- Brzeski Roman inż.: Myśli do ustawy górniczej. Zeszyt IV, V, VI i VII.
- W sprawie terenów węglowych, nabytych przez Wydział Krajowy Kr. Galicyi od Westd. Thomasphosphatwerke. Zeszyt XI.
- Czerlunczakiewicz Emil inż.: Polskie Zagłębie górnicze. Zeszyt X.
- Drobnia Franciszek inż.: Gdzie powinna powstać Akademia górnicza. Zeszyt XI.
- K. Z.: Pamiętnik górnictwa i hutnictwa z r. 1830. Zeszyt II.
- Zmiana ustawy górniczej. Zeszyt III.
- Ropa w Rumunii. Zeszyt III.
- Układ naftowy z Rumunią. Zeszyt IV i V.
- Kondratowicz Hieronim: T. I. Przegląd literatury górniczej. Zeszyt VI.
- Morozewicz J. prof. Dr: Górnictwo i hutnictwo w Królestwie Polskiem. Zeszyt II.
- Naturski Jan inż.: Cementowanie górotworu wodonośnego. Zeszyt III.
- Rieger Roman inż.: Krakowskie Zagłębie węglowe. Zeszyt I.
- Staszic Stanisław: O solach i o łączących się z nimi w całym ciągu Karpatów pewnych ciałach, a szczególnie o solach warzonkach w Polsce. Zeszyt I i II.
- Wykaz tabellaryczny stanu bań solnych w Polsce. Zeszyt II.
- Wykaz tabellaryczny miejsc. soli kopalnej i źródeł solnych naokoło Karpatów. Zeszyt II.
- Wykaz tabel miejsc, w których znajdują się w krajach Polski kopalnie siarki, węgla ziemnych, źródeł siarczystych, skał olejów ciekących, skał olejów trwałych, bursztynów. Zeszyt II.
- Świętochowski Stanisław inż.: Ustrój władz górniczych w Królestwie Polskiem i Rosyi. Zeszyt IX, X i XI.
- Szajnocha Władysław prof. Dr. W sprawie galicyjskich fosforytów. Zeszyt II.
- Nafta w Królestwie Polskiem. Zeszyt IV i XII.
- Przegląd literatury górniczej. Zeszyt VII.
- Polskie ministerstwo górnictwa. Zeszyt XII.
- Szydłowski Maryan inż.: O przemyśle naftowym. Zeszyt III.
- Wachowiak Stanisław Dr.: Górnicy polscy w Westfalii i Nadrenii. Zeszyt IV, V, VI i VII.
- Windakiewicz Edward inż.: O złożach węgla brunatnego w Galicyi i Polsce. (Początek). Zeszyt XII.
- Windakiewicz Erwin inż.: Początek opieki socyalnej robotników przy górnictwie solnem w Polsce. Zeszyt I i II.
- Znaczenie solanki dla wytwórczości soli jej występowanie w przyrodzie i sposoby sztucznego wytwarzania z szczególnem uwzględnieniem żup galicyjskich. Zeszyt VIII, IX i X.

Ilustracje do artykułów »Czasopisma górniczo-hutniczego«.

- 1 podobizna Dyrektora inż. Romana Riegera. Zeszyt I, str. 5.
- 1 podobizna ś. p. Juliana Niedźwieckiego. Zeszyt I, str. 6.
- 1 Ilustracja Korpusu Królewskiego Górniczego do artykułu: »Pamiętnik górnictwa i hutnictwa r. 1830«. Zeszyt II, str. 14.
- 1 podobizna ś. p. Aleksandra Godka. Zeszyt II, str. 17.
- 5 szkiców sytuacyjnych do artykułu inż. Jana Naturskiego: »Cementowanie górotworu wodonośnego«. Zeszyt III, str. 27 i 28.
- 4 szkice sytuacyjne do artykułu »Myśli do ustawy górniczej« inż. Romana Brzeskiego. Zeszyt V, str. 52 i 53.
- 1 Ilustracja projektu Akademii Górniczej w Krakowie. Zeszyt VI, str. 74.
- 1 mapa sytuacyjna i 9 ilustracji do artykułu »Ropa w Mezopotamii« inż. Zygmunta Bielskiego. Zeszyt X, str. 162, 163 i 165.
- 3 szkice sytuacyjne do artykułu »Ropa w Mezopotamii« inż. Zygmunta Bielskiego. Zeszyt XI, str. 186.
- 2 szkice do artykułu »Nafta w Królestwie Polskiem« prof. Dra WP. Szajnochy. Zeszyt XII, str. 201 i 202.
- 1 mapa pogładowa i
- 2 szkice do artykułu »O złożach węgla brunatnego w Galicyi i Polsce« inż. Erwina Windakiewicza. Zeszyt XII, str. 198, 200 i 201.

CZASOPISMO GÓRNICZO-HUTNICZE

POŚWIĘCONE SPRAWOM RODZIMEGO PRZEMYSŁU GÓRNICZO-HUTNICZEGO
WYCHODZI CO MIESIĄC W KRAKOWIE.

REDAKCJĄ KIERUJE KOMITET REDAKCYJNY.

WYDAWNICTWO „ZWIĄZKU GÓRNIKÓW I HUTNIKÓW POLSKICH W AUSTRII“.

Prenumerata z przesyłką pocztową:		Cena ogłoszeń:	
Rocznie	K 32.—	Dla członków Związku:	
Kwartalnie	„ 8—	Rocznie	K 24.—
Cena pojed. numeru	„ 3.—	Kwartalnie	„ 6.—
		Za całą stronę . . .	K 100.—
		„ 1/2 strony . . .	„ 50.—
		„ 1/4 strony . . .	„ 25.—
		„ 1/10 „ . . .	„ 10.—
		Zresztą według umowy.	

Rękopisy nieużytkowane zwraca się na żądanie. — Przedruk artykułów dozwolony tylko z podaniem źródła.

Wszelkie korespondencje prosimy wysyłać pod adresem: Związek górników i hutników polskich w Austrii, Kraków, Pańska 7. Nr. tel. 2431.

Zastępstwo dla Warszawy, Łodzi i Lublina w księgarniach: Cebethnera i Wolffa.

Początki opieki socjalnej robotników przy górnictwie solnem w Polsce.

Napisał inż. Erwin Windakiewicz.

Górnictwo jest nie tylko najstarszą gałęzią techniki, sięgającą zarania ludzkości, ale warunki jego powstania i istnienia wywołały również pierwsze zaczątki urządzeń humanitarnych.

Początkowa forma udziałowa pracowników i warunki tej pracy rychło powołać musiały silniejszą organizację udziałowców, pociągającą za sobą nie tylko szczególne zwyczaje i przywileje, ale także ściślejsze związki pracowników służące początkowo tylko celom obrony wzajemnej, potem religijnym i towarzyskim a wreszcie także samopomocy na wypadek przerwania pracy, choroby, nieszczęśliwych wypadków i śmierci. Forma udziałowa mimo długiego okresu zniszczeń przez zdobywców i pracy niewolników utrzymywała się w wielu zakątkach i przetrwała nie tylko w zmienionej formie, ale nawet w pierwotnej do naszych czasów (poszukiwacze złota). Dopiero z rozwojem górnictwa w głąb i mnożeniem się przeszkód naturalnych wymagających wielkich wkładów kapitału przemieniała się stopniowo wspólnota w płatną pracę najemnych robotników zatrzymując jednak i rozwijając urządzenia humanitarne w istniejących już kasach brackich. Do wydatków tych dopiero stosunkowo dość późno przyczyniali się początkowo doraźnie a potem w oznaczonej stałej wysokości pracodawcy. Oznaczyć dokładnie czas powstania tych instytucji niepodobna, ginie bowiem w mrocznej przeszłości.

Odkryte dokumenty i kontrakty z I-go stulecia naszej ery górnictwa rzymskiego w Dacji pozwalają wnosić, że już wtedy istniała tam silna organizacja górników w rodzaju gildy mającej, jak przypuścić można, także cele samopomocy dla jej członków. Następnie długo brak śladów historycznych dopiero przywilej Fryderyka I. z r. 1188 dla Go-

slar daje wiadomość o istnieniu tych kas. Zadziwia jednak, że późniejsze dość licznie pojawiające się w Niemczech regulaminy górnicze z początkiem i w drugiej połowie 15-go wieku o tych urządzeniach nie zawierają żadnej wzmianki, podczas gdy ogłoszone z początkiem 16-go wieku przytaczają je już wyraźnie jako instytucje z dawna istniejące a z końcem 16-go wieku zawierają także przepisy o wspomożeniu tych kas przez pracodawców w razie zwiększonych wydatków *).

Górnictwo solne w Polsce tj. żupy Krakowskie: Wieliczka i Bochnia od najdawniejszych czasów były Królewszczyzną, to też nie dały sposobności do rozwinięcia się instytucji samopomocy, jak to wyraźnie wypływa z poniżej przytoczonego dokumentu.

Tutaj wspaniały duch ostatniego z Piastów, w każdej dziedzinie organizacji państwowej obejmujący szerokie horyzonty sięgające daleko po za wiek swój — króla Kazimierza Wielkiego zapoczątkował po raz pierwszy opiekę socjalną górników wyprzedzając inne narody i państwa o wieki całe. Mianowicie listem fundacyjnym z r. 1357 erygował król Kazimierz dla Bochni fundację św. Antoniego a 6 lat później identycznym listem w Wieliczce fundację św. Ducha mającą na celu zaopatrzenie górników.

Treść listu fundacyjnego z r. 1357 przepisana w księgach magistrackich w Bochni z r. 1777 według transkryptu z r. 1634 (nie ściśle dosłownego z oryginałem łacińskim) przytaczamy w ówczesnej pisowni:

*) Der Bergarbeiter von Otto Hue Stuttgart 1910.

„Działo się na ratuszu Bochenskim w piątek nazajutrz po S. Jędrzeju Apostole y Męczenniku Rok 1634.”

Do tegoż Sądu Woytowskiego przyszedłszy Osobamy swemi Sławetni panowie Woyciech Grzybek Burmistrz wespół z Raycami Miasta Bochnie swoim y wszystkiego pospolstwa imieniem przynieśli do wspisania pewnego Przywileju Transcript z samego Oryginału prawdziwie wypisany Fundacyi Szpitala S. Antoniego w Bochni przez Najasniejszego Świętej Pamięci Kazymirza Krola Polskiego. Roku Pańskiego 1357 założoney, którego to przywileju słowo do słowa taki tenor.

W imię Pańskie Amen. Ponieważ wszystko co na chwale Odkupiciela dla pożytku Chrystusowych wiernych, Majestat królewski zwykł stanowić, to co ma bydz Confirmowano Świadectwem godnych, y autentycznym pisanem dla pamięci wieczney, My tedy Kazimierz z łaski Bozey Krol Polski y Ziem Krakowskiej, Sandomierskiej, Sirackiej, Łączyckiej, Kuiawskiej etc. Pan y Dziedzic wszystkim komu należy, wiedzieć tak nieniejszym jako y przyszłym oznaymujemy, iż przyszedłszy do Nas y Rady Naszey Nam wierny Petrycinus Zupnik, y Raycy Bochenscy nędzie Ubogich Chrystusowych Wiernych, którzy ze wszzech stron Świata się zeszli, robiąc w Gorach Bochenskich ręce przez nieszczęsny przypadek łomiąc y ciała swoje psując, tak że więcey nie mogąc robić, y w ustawicznym są niebezpieczeństwie, a po takich przypadkach nie mają gdzie głowy sklonić, y od kogo ratunek mieć, defekt wielki, y oppresyą ich Nam zaobliwie exponowali y opowiedzieli, które opowiedzenie za Milosierdziem Boskim słuszne powziawszy z Condolencyi na temiż ubogemi na wybawienie dusz Rodziców naszych y Nam odpuszczenie wszystkich grzechów, y z miłości jako należy pobożności Królewskiej chcąc upadłem rękę podać Raicom wzwyż mianowanym na miescu sposobnym do upodobania ich blisko Miasta Bochni szpital z kapellą Mianowanym Ubogim postawic y zbudować dozwalami skarbu też naszego z łaski Bozey nam pozwolonego w zupie Naszey Bochenskiej rzeczonym ubogim y ich Rectorom do żywności, y odzieży z łaski Naszey chcąc przewidować ze wszystkich gor, które są teraz w Mieście Bochenskim, y na potym iezeli które będą w kazdej Gorze dwóch robotników z tym co od nich przychodzi w przerzeczonych gorach robiących dla Sustencyi ich wiecznemi czasy daiemy, y Conferujemy którym robotnikom rzeczeni Raicy dla pożytku szpitalu, y Ubogich w nim zostających według dyscrecyi swojej mają disponować. Nadto aby pomienioni Raicy dla rządu Szpitala Rectora dożywotniego według swego zdania postanowili lubo Świeckiego, lubo kapłana, iezeliby kapłan był za dozwoleńiem Biskupim niech obeymie rząd tak doczesny iako y Duchowny, a iezeliby Świeczki, tedy za dozwoleńiem Biskupim niech ma władzę postawić wikarygo dożywotniego dla starania dusz któremu na kazdy Rok dziesięć grzywien powinien dac będzie. A Rector Szpitalny bez dozwoleńia Rayców pieniędzy Szpitalnych nie może oddać, pod winą

przywacyi. Azeby tedy przyrzeczony Szpital bez odwołki od Raicow był zbudowany, y po wszystkie czasy o Ubogie dobre staranie było z łaski naszey Specjalney Raycom przyrzeczonego Miasta, którzy na ten czas będą, collacyi kaplice szpitalney ze wszystkim rzędem, Czasy wiecznemi, daiem y Conferujemy Na co dla Świadectwa Pieczęć naszą większą przycisnąć kazaliśmy. Działo się w Bochni we Czwartek nazajutrz po S. Jakubie Apostole Roku Pańskiego 1357. Prowenty Szpitala. Naprzód sześć łanow roli z łąkami, z których nad potrzebę swoją może sprzedać siana najmniej za dziesięć grzywien, druga zagrodniczy od których za Cyns dwadzieścia grzywien bierze, y robic powinni, znowu na dwanaście robotnika w gorach, a jeżeli by większe procenta z gor były nad te dwanaście, może jeszcze mieć dwóch tenże Szpital, może mieć Direktora Świeckiego według Przywileju, a iezeliby, był siwecki, powinien mieć Wikarygo, y dawać mu dziesięć grzywien a iezeliby był kapłan obcy rząd powinien tak Duchowny, jako y doczesny objąć, a ubogim tak w żywności jako y w odzieniu według możności przewidować. W tym że szpitalu na niektóre święta bywając odpusty, z offert tedy y Elemozyny na trzy części ma isc, dwie na fabrykę kościoła, a trzecia w tym ze Szpitalu i są dwa Ołtarze pierwsze Antoniego Świętego przy którym powinien kapłan Msze Święte odprawować, drudy Ołtarz S. Krzyża ktorego kolacya do Tragorzów należy“.

Fundusz tak obficie dotowany przyniósł też górnikom niezmiernie dobrodziejstwa, a administrowany uczciwie, sumiennie i sprężyscie powinien był wzrosć do dziś dnia **w milionowe kwoty**.

Niestety późniejsza ogólna anarchia, system dzierżawny żup i powodowane tem częstsze zmiany kierujących osób, brak kontroli i niesumienność zmarnowały obfity plon wielkiego dzieła! Dzierżawa gruntów fundowanych nie przynosiła należytej intryty a z biegiem czasu przez brak ewidencji i kontroli wiele gruntów przeszło na własność nieuczciwych dzierżawców jak to się stało także z innymi funduszami górnictwymi w Wieliczce i w Bochni.

Po zajęciu Galicyi i objęciu żup solnych przez Austryę, nie istniały już schroniska funduszowe (szpitale) tylko kościoły i klasztory zawiadujących niemi zakonników; mianowicie: w Wieliczce kościół św. Ducha na dolnym rynku obecnie magistrat, a w Bochni kościół św. Antoniego i klasztor Bernardynów na placu obecnie gimnazyalnym. Kościół ten przeniosła gmina do wsi magistralnej Krzyżanowice a plac i budynek klasztorny oddała w r. 1817 na umieszczenie gimnazjum, w r. zaś 1826 odstąpiła go na rzecz funduszu szkolnego. Budynki folwarczne, karczmy i kaplice zniesione względnie sprzedane, zostały w r. 1792. Z uzyskanych dochodów wystawiono w Bochni na gruntach funduszu św. Macieja naprzeciw kościoła dotąd istniejący dom przytułku dla ubogich, co do którego ówczesny zarząd fundacyi św. Antoniego zrzekł się współwłasności, zastrzegając sobie prawo dożywotniego umieszczania nieopatrzonych i bezdomnych wdów po górnikach.

(Dokończenie nastąpi).

Stanisław Staszic.

O solach i o łączących się z niemi w całym ciągu Karpatów pewnych ciałach, a szczególnie o solach warzonkach w Polsce.

(Ciąg dalszy).

Nie wspominam jego użytku w chemii i w farmacyi. To wszystko kraj zakupuje z zagranicy, nie mając własnych fabryk i nie umiejąc użyć tego, co ma w swojej ziemi. Wszędzie w tem samym położeniu znajdują się gipsy, czasem alabastry, gdzie nie gdzie ziemie alunowe (*alaunerde*, *argilla aluminaris bituminosa*, Emerling). Od miasta Kałusz, na którym stanęliśmy wyżej, ciągną się dalej nieprzerwane źródła słone. W okolicach wsi i miast Dolina, Rożniatów, Nowica, Strutyń, Krasne, Rosolna, Starunia, Sołotwina, Gwozd, Maniawa, Mołodków, Nadwórna, Łojowa, Łanczyn, Iwanowce, Sapow, Delatyn, Zarzycze, Markowa, Mołodiatyn, Peczeniżyn, Kołomya, Pererów, Kluczków, Kosów, Pistyń, Uteropy, Kut. Wiele z tych miejsc ma po kilka źródeł słonych. Kałusz, Nadwórna, są banie główne i mają swoje przysiółki. Jabłonów oprócz swoich kilku studni ma przysiółki Cwirsk, Banke, Kluczków. Przy Mołodiatynie, Peczeniżynie, Rosolnej są studnie, które w lata suche mają niedostatek soli, czyli posoki słonej. Z deszczem w kilka godzin napełniają się wodą słoną; znak, iż sól tu być musi niedaleko. Czasem gdy długo deszczów nie masz, nalewają z góry studnie wodą, i w kilka dni woda staje się słoną.

Są w wielu miejscach bliżej rzek studnie słone, które niżej od rzeki obok bieżącej o kilka sążni wykopane, bynajmniej i od słodkiej wody rzecznej nie bywają uszkodzonymi. W Łanczynie jest studnia jednym tylko sążniem głębiej od rzeki Prutu; przecież woda wierzchem przechodząca, słoności studni wcale nie odbiera.

Gwozd, Mołodków, ma w swoich wodach wiele siarczanu wapna. To robi przy wyważaniu soli wielki kamienny osad, który prędko uszkadza panwie. Ale sól z tych źródeł przy Łanczynie, Mołodkowie, Rosolnej wywarzała, jest stałą na wilgoć najmniej niknącą. Delatyn leży tu na górach najwyższej (I). Od południo-zachodu ma już wynioślejsze góry ościenne, od północno-wschodu kraj otwarty pagórki schodno ku równinom zniżają się, między którymi liczne wydobywają się wody słone. Miasta Kut, Kołomya, takowemiż źródła słonemi są otoczone. Ale przy Kutach dawniej znajdujące się banie, zaniedbane zostały, przyczyny niedostatku już w bliskości lasów. Nadto sól z źródeł tutejszych wywarzona, zbyt jest niknąca, ciągnie w się chciwie wilgoć, i naocześnie prędko jej ubywa. Musi w sobie mieć wiele części obcych soli innych. Może w operacyi w parowauu potrzebowałyby te wody szczególniejszej uwagi. W okolicach Utorop dziewięć słonych studni jest zdobytych. Tu bardzo wiele spostrzegać poślaki kamiennnej soli: okoliczne ziemie, łąki, margle, nasiąkłe są słonością. Jakoż w bliskości tu w Bukowinie przy Kaczykach, są źródła solne: Założono nowe banie i odkryto sól kopalną. W całym przeciągu wymienionych bań od Kałusza aż do Kut: Głębokość studni rozmaita: od 5 do 70 sążni miewa. Porządek zwierchnich warstw ziem, przez które studnie aż do wody słonej przebijane, jest następujący: z wie-

rzechu ziemia płonkowa z gliną; pod nią glina z piaskiem i z różnem rumowiskiem kamieni, krzemieni, czyli skałek i konch morskich; pod piaskiem gips, albo margiel wapienny z bułami gipsu lub alabastru. Dalej łą; ten bywa skałolejem przesiąkły, i z niego biją wody w wysokim stopniu słone.

Również w tym przeciągu źródeł słonych, znajdują się węgle ziemne w okolicach Kamionki, Jabłonowa, Kossowa, Kutów. Dobywają się z ziemi wyżej wykazane gatunki skałolejów; w piaskach, w glinach spotykać stwardniałe bitumina, kawałki bursztynów. W okolicach Halicza, Stanisławowa, przy Nowem siole, Chocimierzu, są źródła siarczyste. Z rozbioru chemicznego większej części źródeł siarczystych w tej stronie Polski i wyżej wymienionych, okazuje się taki ich skład wewnętrzny. W trzydziestu funtach wody siarczystej znajduje się:

Gazu wodorodu siarkowego hydrogene sulfure	15—	granów
Gazu węglowego	1/2	"
Siarki	14—	"
Siarczanu wapna	496—	"
Siarczanu sody	70—	"
Solanu sody	2 1/2	"
Węglanu wapna	25—	"
Siarczanu żelaza	3—	"

Taki skład jest powszechny tutejszych wód siarczystych: małe tylko w mierze części powyższych zachodzą w niektórych źródłach zmiany. Wody w Swosowicach mają więcej siarki; wody w Korowie więcej żelaza; wody przy Nowem siole więcej wodorodu siarkowauego.

Gips również i tu ciągle towarzyszą źródłom słonym i źródłom siarczystym, miejscami z gipsem łączą się alabastry. Widać to w kilku miejscach nad Dniestrem, szczególniejszej w okolicach Halicza, Kokolników, Meduchy.

W miejscu schodzenia się granic Polski z granicami Multan, najwyższy grzbiet Karpatów, dotąd od zachodu na wschód idący, zakręca się i całkiem kierunek swój obraca od północy na południe. Również i w tym punkcie i ten krajec ziemi, w którym leżą opisane dotąd sole, siarki, węgle, skałoleje, skręca się podobnie, i obraca swój kierunek od północy na południe (I). I tak ciągnie się dalej nieprzerwany przez Multany i Wołochy, aż do miasta Oko Rymnik ostatniej kopalni soli w Wołoszczyźnie (1).

Źródła słone w Multanach przy wsiach i miastach Wysnice, Dzieszla-Przyłuczyk, Kaczyki, Lubenka, Koroma, Slatina Plessa, Slatina Plossi, Solka, Slatina maere, gdzie bania główna: Portiesti, Slatioria (2).

Przy Kaczykach oprócz zdobytych studni wód słonych, odkryto od dwóch lat sól kopalną. Studnia głębokość dla dobrania się aż do czystej soli (die soole) czyli do miarnej wody słonej, jest mniejsza, jaka była z strony Polskiej. Tu głębokość ta bywa tylko od 3 do 30 sążni.

Skład warstw ziem, przez które studnie powszechnie tu przebiegać trzeba, jest następujący: z wierzchu ziemia płonkowa, pod nią glina, pod tą piasek z krzemieniami, potem margiel z konchami morskimi, czasem gips ławicą albo kłębami w margielu. Dalej następuje glina czyli czarny il, ten często bywa skałolejem nasączony i z niego biją wody słone. W wielu miejscach bez bicia studni, używają tu prosto wody słonej jaka się sama z ziemi dobywa. Ta zwykła trzymać miarę gęstości tylko od 6 do 9. Wywar wody tak jeszcze mało słonej, potrzebuje wiele drzewa. Lecz tego wartości tu żadnej nie znają. dla wielkości naokrom lasów. Oprócz powyższych wymienionych źródeł słonych, już używanych, jeszcze znajduje się wiele innych nie używanych.

Wiele podobnych źródeł spostrzegać w tych miejscach błotnistych, które część Multan zalewają i aż ku Rotuszanom i Jassom ciągną. Rozlewy wód i bagniska tutejsze robią się przez spór wód w rzekach Seretu, Mołdawy, Pruta, szczególnie nad rzekami Siła i Starastinia. Zdaje się, iż to ramię góry pierwotnej, które przechodzi ku Podolowi, ku Ukrainie, podniosło tu, w niektórych miejscach znacznie zwierchni poziom, co ją pokrywa, a przez to udziałany został spór wodom rzek wspomnianych. Uważałem, iż w tych miejscach bieg wód w tutejszych rzekach w porównaniu do ich bystrości wyżej i niżej jest bardzo powolny. Wpada to nawet w oko, gdy przyjechawszy do pewnego punktu tę wyniosłość, razem zaczyna się ukazywać poziom coraz spadziwszy aż ku Czarnemu morzu, a spadek wód coraz się powiększa. W tymże przeciągu słonych źródeł towarzyszą i tu siarczany wapna, spostrzegać alunowe ziemie, są poszlaki kamiennego węgla, dobywają się skałoleje i w kilku miejscach siarczyste wody.

W Polsce na Pokuciu i w Bieszczadach na całym Podgórzu północnem Karpatów jest około sto dziesięć źródeł słonych, znanych. Z tych 40 nie jest użytych, używanych jest przeszło 60. Bań solnych jest 50. Te podzielone na pięć bań głównych z swemi okręgami, przy każdej znajduje się Dyrekcyja solna swego okręgu. Drohobycka jest z nich największa, i najwięcej soli wydająca. Około 180 tysięcy centnarów soli w swym okręgu wywarza.

Wszystkie na jeden sposób są urządzone, woda z studni bywa wyciągana skórzanemi bulgami przez winę z kołem. Przy każdej jest jedna lub kilka kadzi zapasnej wody (reservoir). Są kotły do rozgrzewania wody, są ceruny, to jest gatunek średnich panwi, mających zwykle od 10 do 15 stóp długości, a od 6 do 8 stóp szerokości, głębokość 9 do 10 cali. Przy innych bywają wielkie panwie od 18 do 24 stóp długie, 18 do 20 stóp szerokie; a na stopę głębokie. Tak ceruny jak panwie stoją na podmurowaniu, miewają ognisko do palenia i kraty do odpadków popiołów, w tyle i po bokach bywają otwory do przeciągu powietrza, przy większych panwiach znajdują się przeciągające ogień kanały. Przy tem wielkie suszarnie dla wysuszenia soli. Nie masz tu budynków graduacyjnych, gdyż wszystkie słone wody Pokuckie są prawie do nasycenia (saturation) napełnione solą. Wiadomo, że woda do zupełnego nasycenia się solą nie obejmuje tej w sobie, jak tylko mało co więcej nad czwartą część swego ciężaru. Więc cetnar wody mający w sobie 25 funtów soli, jest nią prawie do nasycenia napełniony. Nasze

słone wody po całym Pokuciu miewają zwykle od 19 do 23, a w lecie do 24 i 25 soli w cetnarze wody.

Dwa razy do roku brane bywają próby wody, jedna w lecie, druga w zimie. Z doświadczenia okazuje się, że woda, która w zimie w dni wilgotne nie wydaje jak na cetnar 21 funtów soli, ta sama woda w lecie w dni ciepłe, pogodne i gdy powietrze jest suche, wydaje 3 i 4 funty więcej.

Ta wielka, prawie do sytości wód słoność, jest mocnym dowodem, iż wody te blisko leżą, albo zupełnie stoją na soli. Ostrzega o tem i ten czarny pył bituminu pełny, którego tu w studniach dokopują się, gdy najobfitsze i najsłodsze biją wody. Słoność wody nie jest tu każdego roku stała, jednaka: w jednych latach powiększa się, w drugich zmniejsza się, przeto corocznie brane bywają próby.

Najmniej słone źródła są przy Sprynce (1), Nachyłowicach, Kolpeciu. Tam tylko 16 wydają na 100. Studnie ich na wzgórkach głębokie, miewają do 80 sążni. Wody zaskórne tu są znaczne, i te psują zole. Nadto jest w niej wiele ziemi. Z tych przyczyn mały z nich użytek, przeto już są prawie opuszczone.

Sól zwykle w dwudziestu czterech godzinach dwa razy z panwi wielkich, a co sześć, co ośm godzin z cerunów wybierana bywa.

Pakowania soli jest trojaki sposób, w harmany, w solowki i w beczki. Sól naprzód z cerunów bywa wyrzucana w poboczne pochyło stojące koryta, z których jeszcze woda ocieka w cerun. Potem pakują taką sól w formy drewniane na kształt głowy soli. Te stawiają około ognia ceruny ogrzewającego. Gdy dobrze przeschną, wynoszą je do izb suszarnych, i tak idą w handel. Sto Harmanów czyni sotek czyli 150 dawnych funtów polskich. Solówek jest trojaki gatunek. Zapiękaniki po 94 funtów wiedeńskich, Rozchodki po 115, Nalewanki po 130 funtów, bywały także jeszcze Hetmanki po 154 funtów mające.

W nalewanki i rozchodki prosto zaraz z cerunów lub z panwi sól nalewają, zostawiając ją przez kilka godzin nad panwią dla ocieku wody. Potem bywają zabijane i wynoszone do izb suszarnych.

Zapiękaniki również prosto z panwi są napełniane solą z górą głowistą, zostają dla ocieczenia wody nad panwią, potem idą do suszarni. Głowę miewają przypiekaną i tak bez zabicia z wierzchu bywają sprzedawane.

Hetmanki już używanymi nie są. Lecz natomiast przybyły beczki skarbowe, które po 140 i po 145 funtów wiedeńskich mają.

Do takich beczek sól bywa naprzód z panwi wyrzucana na poboczne koryta pochyło stojące dla ocieku wody. Z tych po kilku godzinach sól przenoszą do izb suszarnych. W czternaście dni dobrze wysuszone pakują w beczki, potem zabita idzie w sprzedaż.

Z tych wszystkich sposobów Harmany są najmniej stosowne do zachowania soli warzonej, która tak jest na wszelką wilgoć znikoma. Przecież dla nawykłości ludzi do niej, robią Harmany przy wszystkich baniach, w których sól idzie w handel Wołynia i Podola, gdzie lud na wszystkie inne solówki i beczki przynosi Harmany.

Harmany bywają tylko obwijane w słomę i do przewozu powinny być pakowane szczelnie

Cerun wydaje soli w 24 godzinach od 14 do 18

sotków. Z panwi zaś wielkich raz albo dwa razy w tymże czasie sól wybierana wynosi od 20 do 30 sotków. Szażeń drzewa twardego mający 8 stóp wysokości, 6 stóp szerokości, a szczapy długie półsiodma cała, wyparuje zwykle na cerunach do 20 sotków soli, to jest około 30.000 cetnarów, a na wielkich panwiach takież szażeń wygotuje przeszło 40.000 cetnarów.

Powszechnie pozostałe z wywaru ługi są tu wyrzucane. W niektórych baniach bywają po drugi raz parowanemi, jedynie dla wyciągnięcia jeszcze, choć mniej czystej soli kuchennej. Lecz inne w tym ługu znajdujące się sole, jako to, siarczany sody, solany magnezyi, sole, które do tylu różnych potrzeb są używane, i które kraj z zagranicy kupuje, a swoje własne dla niedostatku fabryki do czyszczenia ich, w błoto wyrzuca. I ten osad kamienny, który także w wielu miejscach wyrzucają, a w niektórych ubogi lud go zakupuje, ma także jeszcze znaczną część soli w sobie.

Ogółem ze wszystkich bań polskich bywa na rok soli warzonej przeszło do dziewięćkroć sto tysięcy cetnarów.

Wielka liczba źródeł zaniedbanych, pochodzi z niedostatków lasów.

Tych początkowy wszędzie zbytek, w tutejszych krainach wprowadził nieporządek w ich wycinaniu. Ten prędzej lasy zniszczył, niżeli potrzeba potrafiła ludzi pouczyć, porządniejszego ich używania sposobu. Węgla ziemnego jeszcze używanie nie jest zaprowadzone. Dotąd oszczędność ognia, kształt obmurowania ognisk, któryby ognia działalność skupiał skuteczniej pod panwie, nie jest jeszcze doprowadzony do najwyższego stopnia.

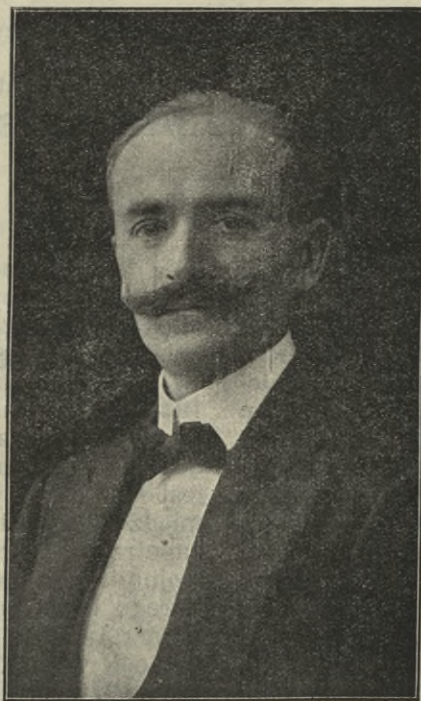
Szażeń drzewa wywarza tu soli około 30 najwyżej 40 cetnarów, gdy zwykle we Francyi, w Niemczech, taki szażeń wyparuje około 50 i 60 cetnarów. Nie biorę porównania z warzonek Tyrolskich przy Halli, gdzie sąg jeden wywarza do stu cetnarów.

Krakowskie Zagłębie węglowe.

Dyrektor inż. Roman Rieger.

Wydział krajowy przystępując obecnie do eksploatacji nabytych terenów węglowych, t. j. do zakładania kopalń i dalszego odwiercania otworów świdrowych, zaangażował na naczelnego dyrektora p. inż. Romana Riegera obecnego inspektora kopalń Witkowskiego Gwarectwa węglowego w Morawskiej Ostrawie.

Pan inżynier Roman Rieger pochodzi ze Lwowa. Po ukończeniu gimnazjum we Lwowie i odbyciu jednorocznej powinności wojskowej, udał się na studia górnicze do Leoben. Złożywszy chlubnie egzamina państwowe, otrzymuje przed 22 laty posadę inżyniera w Witkowskim Gwarectwie węglowym. Przez pięć lat pełnił służbę na kopalni Eleonora w Dąbrowie śląskiej, skąd obejmuje kierownictwo szybu „Ludwik“ w Witkowicach. Z wiosną 1917 roku, po śmierci naczelnego dyrektora Gwarectwa witkowskiego, ś. p. Augusta Fillungera zostaje powołany do Dyrekcji w charakterze inspektora kopalń tego Gwarectwa, przez co obejmuje techniczne kierownictwo jednego z największych przedsiębiorstw górniczych zagłębia śląsko-morawskiego.

W ciągu prawie dwudziesto-trzechletniej działalności technicznej, wyrobił sobie p. inżynier Roman Rieger znane imię w świecie górniczym. Spostrzeżenia nabyte w licznych podróżach naukowych na zachód, zastosowuje na kopalni, którą kieruje. Wprowadzwszy w niej mechaniczną odwózkę w szerokim zakresie, stawia ją na pierwszym miejscu w zagłębiu śląsko-morawskim pod względem wydajności na dniówkę górnictwa i niskich kosztów produkcji. W znacznej mierze przyczynia się do tego własny, opatentowany mechaniczny system odwózki węgla z niskich pokładów przy pomocy ruchomych rynien. Czas wolny od zajęć na kopalni poświęca pracy społecznej. Organizuje Koło Związku górników i hutników polskich w Austrii dla Śląska i Moraw, któremu dotychczas przewodniczy, bierze żywy udział w założeniu polskiej szkoły górniczej w Dąbrowie śląskiej, w której komitecie zasiada od chwili jej otwarcia, jako członek Delegacji Górników i Hutników polskich.

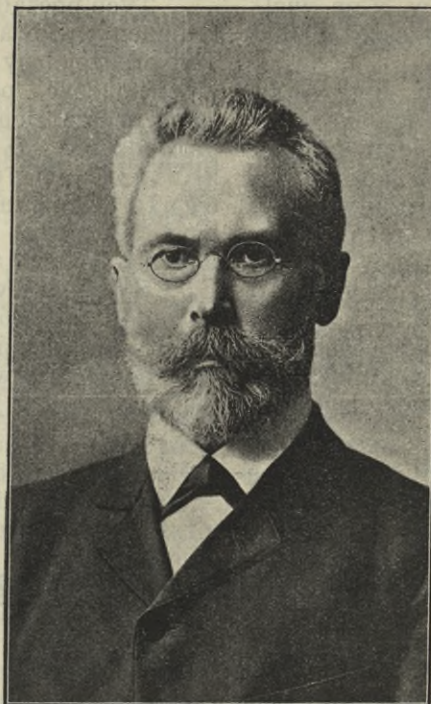
WSPOMNIENIA POŚMIERTNE.

Ś. p. Julian Niedźwiecki.

Służył najpierw przy c. k. Państwowym Zakładzie Geologicznym we Wiedniu jako geolog — w roku 1873 mianowany profesorem Szkoły Politechnicznej we Lwowie i geologii, mineralogii, był jej rektorem, przeszedł w stan spoczynku 1905 roku, miał tytuł i charakter radcy dworu, był członkiem Krajowej Rady Górniczej przy Wydziale Krajowym przez szereg lat i rozwijał tam żywą i nader pożyteczną działalność. Nader pracowity, czynny i doskonały profesor i bardzo zasłużony uczony publikował wiele rozpraw mineralogicznej, petrograficznej i geologicznej treści w polskim i niemieckim języku przeważnie w „Kosmosie” we Lwowie i po niemiecku w „Verhandlungen der Geologischen Reichsanstalt” we Wiedniu.

Główne jego prace geologiczne odnoszą się do kopalń soli (w latach 1883—1891) w Wieliczce, Bochni, Kałuszu i Kaczyce, oraz do utworów kopalń galicyjskich w okolicy Bochni, Nadwórny i Przemyśla.

Osobno wydał mały podręcznik petrografii głów-

nie dla użytku techników po polsku w 3-ech wydaniach, dalej zwięźle streszczenie swych wykładów z geologii ogólnej w 3 częściach w r. 1909, a przed rokiem po polsku i po niemiecku, t. j. w r. 1915 osobną rozprawę o występowaniu i działaniu wody pod względem geologicznym.

Był członkiem czynnym Akademii Umiejętności w Krakowie od r. 1893, członkiem honorowym Towarzystwa polskich przyrodników imienia Kopernika we Lwowie, oraz doktorem honoris causa nauk technicznych Szkoły Politechnicznej we Lwowie.

Założył bardzo cenne muzeum mineralogiczne i geologiczne przy Szkole politechnicznej w znacznej części przez siebie zebranymi zbiorami.

Podróżował wiele po Europie, biorąc udział w międzynarodowych Zjazdach geologów w różnych stolicach Europy.

Mimo podeszłego wieku zachował umysł świeży i żywy, zdolny do pracy wydatnej na polu geologicznym, wskutek czego śmierć przedwczesna ś. p. J. Niedźwieckiego jest dla nauki stratą bardzo dotkliwą.

Sprawy bieżące.

Produkcja metali w Austrii. Wytwórczość metali w Austrii powiększyła się znacznie podczas wojny. Udało się podnieść produkcję już istniejących hut przez intensywniejszą eksploatację kopalni rud. Wreszcie rozpoczęto prace w wielu kopalniach, leżących dotąd odłogiem, bo z powodu niskich cen metali, eksploatacja przed wojną nie rentowała się. Państwo starało się przedewszystkiem o podjęcie pracy w małych kopalniach. Poszukiwania górnicze okazały, że przy całym szeregu kruszców opłaca się obecnie wyzyskiwanie, wskutek czego dużo zakładów górniczych rozpoczęło pracę na podstawie ustawy o świadczeniach wojennych. Poszukiwania górnicze okazały również, że w szczególności istnieje szereg pokładów rud rzadkich metali, których wydobywanie się opłaca (rudę niklowe, glinowe, manganowe, antymonowe, chromowe). W związku z tą wzmożoną działalnością na polu uzyskiwania metali pozostaje wzrost hut metalowych, państwowych i prywatnych.

Huty państwowe rozszerzyły znacznie produkcję, powstały też nowe huty. Te ostatnie wydobywają głównie metal z materiału starego i z resztek. Powstały też w ostatnich czasach liczne towarzystwa dla eksploataowania kopalni kruszców. Ciekawe jest, że uczestniczy w tem w znacznym procencie kapitał niemiecki, a także w poszukiwaniach górniczych biorą coraz większy udział niemieccy przedsiębiorcy.

W austriackim handlu metalem są też Niemcy w wysokim stopniu interesowani, a z wyjątkiem miedzi dostarczało państwo niemieckie w czasach pokojowych Austrii najwięcej metali.

Wytwórczość miedzi wynosiła w Austrii w r. 1913 36.845 ctn. m. Największa część jej przypada na Salzburg, największym zaś producentem tak co do uzyskania miedzi, jak i wydobywania kruszców jest tu towarzystwo akc. Mitterberger. Uzyskana miedź nie wystarcza nawet w części do pokrycia zapotrzebowania, to też w ostatnim roku przed wojną importowano 364.810 ctn. m. do wspólnego okręgu cłowego. Z tego dostarczyły Stany Zjednoczone Ameryki półn 248.442 ctn. m. Udział Niemiec wynosił w imporcie do Austro-Węgier 77.205 ctn. m. Eksport wynosił niespełna 14.000 ctn. m. Podczas wojny zwiększono znacznie produkcję miedzi i należy się spodziewać, że normalne zapotrzebowanie pokojowe uda się pokryć w czasie przejściowym bez importu z Ameryki, zwłaszcza, jeśli się będzie i nadal zużytkowywało także i stary metal.

Fakt, że pokrywa się ogromne zapotrzebowanie wojenne przez tak długi przeciąg czasu bez importu z państw nieprzyjacielskich, świadczy chyba dowodnie, że można będzie pokryć o tyle mniejsze zapotrzebowanie w czasie pokojowym.

W produkcji ołowiu konjunktura jest o wiele korzystniejsza. Produkcja ołowiu w Austrii wyno-

siła w ostatnim roku przed wojną 223.116 ctn. m., z tego przypadało 58.680 ctn. m. na przedsiębiorstwa państwowe, 164.436 ctn. m. na przedsiębiorstwa prywatne. Główne miejsce zajmuje tak co do kruszców jak i co do metali Karyntya i Galicya. Największym prducentem ołowiu jest Związek górniczy bleibergski w Celowcu, który posiada w Karynty kopalnie kruszczu (także cynku) hutę i zakłady fabryczne. Podczas wojny podwyższyło Towarzystwo znacznie swą wytwórczość. Import ołowiu wynosił podczas pokoju okragło 120.000 ctn. m. i pochodził głównie z Niemiec.

Produkcya cynku wynosiła w Austrii w r. 1913 195.084 ctn. m., z tego przypadało 43.433 ctn. m. na zakłady państwowe, 151.651 ctn. m. na przedsiębiorstwa prywatne w Galicyi. Importowano do wspólnego obszaru cłowego 318.413 ctn. m., z czego 310.511 ctn. m. pochodziło z Niemiec. Eksport głównie do Niemiec wynosił 131.740 ctn. m. Produkcya cyny jest w Austrii bardzo mała. Import wynosił w r. 1913 42.141 ctn. m. (połowa z tego pochodziła z Niemiec), eksport wynosił 11.000 ctn. m.

Import aluminium wynosił w r. 1913 5.888 ctn. m. Do wybuchu wojny nie istniała w Austrii produkcya aluminium, podczas wojny rozpoczęto eksploatacyę węgierskich pokładów bauksytu.

Wytapianie kruszców tam uzyskanych odbywa się dziś w hutach niemieckich. Istnieje jednak zamiar rozpoczęcia po wojnie wytapiania aluminium w Węgrzech. W Austrii istnieje już teraz produkcya aluminium, na później jest w projekcie wyzyskanie wielkich pokładów bauksytu na Krasie.

„Będzińskie górnicze i hutnicze tow. akcyj.“ zostało ukonstytuowane w dniu 27 grudnia 1917 r. na pierwszym zebraniu akcyonaryuszów. Powyższe przedsiębiorstwo górnicze założone zostało przy pomocy niemieckiego kapitału (1 milion marek). W zarządzie tego tow. akcyjnego, jak informuje „Deutsche Lodzer Zeitung“ zasiadają sami Niemcy.

Borysław redivivus. Czytamy w dziennikach: Górna część Borysławia, tak zwany Potok, była kołębą produkcyi ropy zagłębia Borysławsko-Tustanowickiego. Z chwilą odkrywania nowych szybów w niższej części „przy ulicy Pańskiej“ powoli zaniedbywana — a od czasów wielkich wybuchów w Tustanowicach została prawie zupełnie zaniechana.

Przed kilku dniami Tow. fabryki olei mineralnych w Poszcie (Nafta) otrzymało w szybie nr. XXX., położonym na Potoku, w głębokości 1442 m. olbrzymią jak na dzisiejsze czasy produkcję, dochodzącą według urzędowych sprawozdań do 40 wagonów dziennie, co przy obecnych cenach przedstawia wartość około 150.000 kor., czyli miesięcznie 4.500,000 kor. Prywatne wiadomości głoszą o 60 cysternach dziennej produkcyi.

Przez niespodziewany, a tak nadzwyczajny wybuch otwierają się dla całej okolicy Potoka nowe horyzonty. Właściciele zaniedbanych i zastanowionych szybów niezawodnie rzucą się ze znaną namiętnością ku intensywniej pracy na tych terenach, pewni dodatnich rezultatów.

Świetna przyszłość — olbrzymie bogactwa stoją przed... obcymi kapitałami i przedsiębiorcami.

Wykłady popularne dla górników w Wieliczce*).

ROK V.

Program Seryi II. wykładów na październik, listopad i grudzień 1917 r.

W niedzielę dnia 7 października

Prof. c. k. szkoły realnej W. Rutkowski: „W setną rocznicę zgonu Tadeusza Kościuszki“ (z obraz. świetl.), (na początku i na końcu wykładu koncert orkiestry salinarnej).

W niedzielę dnia 14 października

C. k. fizyk powiatowy Dr. M. Wróblewski: „O gruzlicy w obecnej dobie“ (z obr. świetl.).

W niedzielę dnia 21 października:

Prof. c. k. szkoły real. J. Bystrzycki: „Proiectwa patriotyczne w literaturze Polskiej“.

W niedzielę dnia 28 października:

Kierownik Muzeum młodzieży polskiej S. Kołomołocki: „Nowa placówka szkolna w Polsce“.

W niedzielę dnia 4 listopada:

Prof. c. k. Uniw. Jagiel. Ks. K. Zimmermann: „Polityka Fryderyka Wielkiego wobec zabranych Polsce dzielnic“.

W niedzielę dnia 11 listopada:

Prof. c. k. szkoły realnej M. Westwalewicz:

„Techniczne zużytkowanie azotu powietrza“ (z obraz. świetlnymi).

W niedzielę dnia 18 listopada:

Inż. Zygmunt Ajdukiewicz: „Żelazo“ (z obr. świetlnymi).

W niedzielę dnia 2 grudnia:

Inż. Stanisław Skoczylas:

W niedzielę dnia 9 grudnia:

Katecheta c. k. szkoły realnej Ks. T. Faber: „Z męczeńskich dziejów Unii“.

W niedzielę dnia 16 grudnia:

C. k. laborant salinarny Z. Sławiński: „Wyrob cukru“ (z obr. świetl.).

W niedzielę dnia 23 grudnia:

Inż. Feliks Piestrak: „Z podróży do Poznania i Gniezna“ (z obr. świetl.).

ROK VI.

Program seryi I. wykładów na styczeń, luty i marzec 1918 roku.

W niedzielę dnia 6 stycznia:

Prof. c. k. szkoły realnej J. Bystrzycki: „Powstanie listopadowe w historii i poezji“.

* Wieliczka pod względem dbałości o kształcenie górników zajęła wśród kopalń polskich miejsce pierwszorzędne. Zaczętkował je już przed kilku laty p. inż. Feliks Piestrak, radca górniczy, który nader chętnie obejmuje także pośrednictwo R. P.

W niedzielę dnia 13 stycznia:

Mechanik c. k. Uniw. Jagiel. W. Grodzicki:
„Skraplanie powietrza“ (z demonstr.)

W niedzielę dnia 20 stycznia:

Docent c. k. Uniw. Jagiel. pr. M. Szyjko-
wski: „Początek polskiej tragedii“.

W niedzielę dnia 27 stycznia:

Inż. Jan Jurkiewicz: „Z wycieczki do Bia-
łej i Bielska“ (z obr. świetl.)

W niedzielę dnia 3 lutego:

C. k. fizyk powiatowy W. Wróblewski:
„Hygiena wieku dziecięcego i szkolnego“ (z obra-
zami świetl.)

W niedzielę dnia 10 lutego:

St. nauczyciel szk. wydz. męsk. F. Cisek:
„O narodowym wychowaniu młodzieży“ część IV.
(z obr. świetl.)

W niedzielę dnia 17 lutego:

Artysta teatru krakowskiego Z. Zelwero-
wicz: „Teatr, źródło kultury narodowej“.

W niedzielę dnia 24 lutego:

Katecheta c. k. szk. realnej Ks. T. Faber:
„Z polskich misji w Afryce“ (z obr. świetl.)

W niedzielę dnia 3 marca:

Prof. c. k. szk. realnej W. Rutkowski:
„Sprawa polska na kongresach wiedeńskich“ (z obr.
świetlnemi).

W niedzielę dnia 10 marca:

Inż. Z. Ajdukiewicz: „Znaczenie maszyn
w przemyśle“ (z obr. świetl.)

W niedzielę dnia 17 marca:

Prof. c. k. szkoły realnej W. Michalski:
„Szata roślinna ziem polskich“ (z obr. świetl.)

W niedzielę dnia 24 marca:

Inż. F. Piestrak: „Różdżka czarodziejska
w górnictwie“ (z obr. świetl.)

W niedzielę dnia 31 marca:

C. k. st. sztygar salin M. Richter: „Hodowla
kóz w gospodarstwie domowym“ (z obr. świetl.)

Wykłady odbywać się będą w sali szybu cesarza Franciszka I
Początek o godzinie 5 popołudniu.

Dla górników i ich rodzin wstęp bezpłatny, dla obcych 30 hal:
od osoby: Dzieciom poniżej 14 lat wstęp na wykłady wzbroniony:

Dochód ze wstępów uzyskany przeznacza się na kosztą wykla-
dów tudzież na dobroczynne cele miejscowe:

Zestawienie produkcji gazu za listopad 1917.

GMINA	Ilość otworów będących w ruchu we wierceniu, tło- kowaniu i instrumentacji	Ilość produkujących gaz			Produkcya gazu prze- cięcie za miesiąc sprawozdawczy w m ³ w 1 min.	Produkcya gazu za miesiąc sprawozdawczy przeciętnie		Ilość otworów świdrowych produkujących				UWAGA
		otworów		R A Z E M		na 1 otwór be- dący w ruchu	na jeden otwór produkujący gaz	mniej	więcej		R A Z E M	
		będących w ruchu wyk. r.	całkowicie zastano- wionych						niż przeciętna ilość gazu r. 8	niż przeciętna ilość gazu 3-463 m ³		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Tustanowice	193	88	40	128	333.79	1.730	2.607	87	23	18	128	
Borysław	170	74	12	86	255.13	1.324	2.620	63	10	13	86	
Mrażnica	27	7	—	7	66.09	2.450	9.441	—	1	6	7	
Popiele	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Razem	395	169	52	221	625.01	1.582	2.828	150	34	37	221	

Zestawienie produkcji gazu za grudzień 1917.

Tustanowice	194	90	37	127	319.62	1.647	2.516	88	25	14	127	
Borysław	171	74	13	87	219.49	1.283	2.523	66	8	13	87	
Mrażnica	29	7	—	7	62.30	2.148	8.90	1	1	5	7	
Popiele	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Razem	399	171	50	221	601.41	1.507	2.721	155	34	32	221	

TREŚĆ

rocznika czasopisma górniczo-hutniczego

za rok 1916/17.

Zeszyt 1.

- Cel i zadanie pisma, str. 1.
Akademia górnicza w Krakowie, K. Z., str. 2.
Przyszłość polskiego górnictwa, Dr. Władysław Szajnocha, prof. Uniw. Jagiel., str. 6.
Unarodowienie przemysłu naftowego w Galicyi, inżynier Maryan Szydłowski, str. 9.
Przemysł węglowy w Krakowskiem Zagłębiu w czasie wojny, Tadeusz Filippi dyrektor Banku Przemysłowego, str. 10.
O węglu słów kilka, Franciszek Bartonec radca górniczy, str. 11.
Sól polska w początkach panowania austriackiego w Galicyi, Stanisław Majewski inż. gór., str. 12.
Czy są pokłady soli w Królestwie Polskiem? — Stanisław Kontkiewicz inż. gór., str. 13.
Bank przemysłowy w Galicyi, jego znaczenie dla przemysłu polskiego wogóle, a w szczególności dla górnictwa, Władysław Żukowski, str. 14.
Jasielski okręg naftowy, Henryk Salomon de Friedberg c. k. st. kom. gór., str. 15.
Borysławski okręg naftowy — Wykaz kopalń oleju skalnego okręgu Gór. Drohobycz będących w ruchu w dniu 30 czerwca 1916 r., str. 17.
Z targu naftowego, O. S., str. 20.
Krakowski okręg górniczy, K. Z., str. 21.
Wspomnienia pośmiertne, str. 25.
Ci, którzy odeszli..., str. 26.
Stowarzyszenia górnicze, str. 27.
Sprawy bieżące, str. 26.
Sprawy osobowe, str. 30. M. S.
Inhaltsangabe str. 30.

Zeszyt 2.

- Przyszłość polskiego górnictwa (dokończenie), dr. Władysław Szajnocha prof. Uniw. Jagiel., str. 3.
Badania geologiczne terenów naftowych na wyspie Sumatrze, dr. K. Tołwiński, str. 34.
Kilka słów o galicyjskiem hutnictwie żelaznem, Zenon Jędrkiewicz inż. gór., str. 34.
Typy tektoniczne karpaccich pól naftowych, dr. Jan Nowak docent Uniw., str. 37.
Przegląd ekonomiczny górnictwa, dr. Maryan Rosenberg, str. 39.
Sprawdzanie pokładów węglowych w otworach wiertniczych, E. C., str. 41.
Wytwórczość węgla w Austrii w miesiącu sierpniu 1916 r., Tadeusz Filippi, str. 43.

- Jasielski okręg naftowy, Henryk Salomon de Friedberg c. k. st. kom. gór., str. 43.
Borysławski okręg naftowy, Wykaz kopalń oleju skalnego okręgu Drohobycz będących w ruchu w dniu 30 czerwca 1916, str. 47.
Z galicyjskiego przemysłu naftowego, dr. Stanisław Olaszewski, str. 56.
Stowarzyszenia górnicze, str. 56.
Zamknięcie rachunków dochodów i wydatków Pierwszej Grupy Lgo Stow. gór. w Krakowie za rok 1915, str. 57.
Bilans majątku pierwszej grupy 1-go Stowarzyszenia gór. w Krakowie, z dniem 31 grudnia 1917 r., str. 57.
Preliminarz wydatków 1-szej Grupy za rok 1916, str. 58.
Sprawy bieżące, str. 58.
Przegląd literatury górniczej, str. 59. K. Z.
Sprostowania, str. 60.
Inhaltsangabe, str. 61.

Zeszyt 3.

- O naszą przyszłość, Franciszek Mackiewicz, str. 63.
Uboczne oporu ruchu w wyciągach kopalnianych, prof. gór. Karol Miłkowski, str. 65.
Kilka słów o galicyjskiem hutnictwie żelaznem, Zenon Jędrkiewicz inż. gór., str. 71.
Sól polska w początkach panowania austriackiego, Stanisław Majewski inż. gór., str. 72.
Przegląd ekonomiczny górnictwa, dr. Maryan Rosenberg, str. 75.
Szkic orientacyjny stosunków na salinie wielickiej, inżynier Stanisław Skoczylas, referent salin, str. 78.
Przemysł górniczo-hutniczy na Górnym Śląsku, Emil Caspari (w roku 1915) str. 79.
Badania geologiczne terenów naftowych na wyspie Sumatrze, dr. K. Tołwiński, str. 81.
Wytwórczość węgla w Austrii w miesiącu wrześniu 1916, str. 86. T. F.
Borysławski okręg naftowy. Wykaz obrotu ropą za miesiąc październik 1916, str. 87.
Jasielski okręg naftowy, str. 87.
W sprawie różdżki, str. 88.
Stowarzyszenia górnicze, str. 89.
Przegląd czasopism, str. 91.
Sprawy bieżące, str. 91.
Wspomnienia pośmiertne, str. 93.
Inhaltsangabe, str. 93.

Zeszyt 4.

- Unarodowienie przemysłu naftowego, Maryan Szydlowski, str. 95.
 Uboczne opory ruchu w wyciągach kopalnianych, prof. gór. Karol Miłkowski, str. 97.
 Zamykanie wody przy pomocy pierścienia gumowego lub ołowianego, Stanisław Baczyński, str. 100.
 Kilka słów o galicyjskiem hutnictwie żelaznem, Zenon Jędrkiewicz, str. 102.
 O gazie ziemnym, Aleksander Ost, str. 104.
 Przemysł górniczo-hutniczy na Górnym Śląsku w r. 1915, Emil Caspari.
 Badania geologiczne terenów naftowych na wyspie Sumatrze, dr. K. Tołwiński, str. 108.
 Zjazd przemysłowców naftowych, str. 113. K. L.
 Borysławski okręg naftowy. Wykaz obrotu ropą za miesiąc październik 1916 roku, str. 118.
 Wytwórczość węgla w Austrii w roku 1916 na podstawie dat c. k. Ministerstwa robót publicznych str. 120 F. T.
 Sprawy bieżące, str. 121.
 Wspomnienia pośmiertne, str. 124.
 Sprostowania, str. 125.
 Inhaltsangabe, str. 125.

Zeszyt 5.

- Węgiel kamienny w najbliższej okolicy Krakowa, Franciszek Drobniak, str. 127.
 Uboczne opory ruchu w wyciągach kopalnianych, Karol Miłkowski, str. 129.
 Sól polska w początkach panowania austriackiego w Galicyi, Stanisław Majewski, str. 135.
 O obecnym braku węgla słów kilka T. F., str. 139.
 Przemysł naftowy w dobie obecnej, Władysław Długosz, str. 140.
 Przegląd ekonomiczny górnictwa, dr. Maryan Rosenberg, str. 142.
 W sprawie różdżki czarodziejskiej, prof. dr. Rudolf Zuber i prof. gór. Karol Miłkowski, str. 148.
 Wytwórczość węgla w Austrii w roku 1916, T. F., str. 152.
 Jeszcze o gazach ziemnych, str. 153.
 Stowarzyszenia górnicze. Zamknięcie rachunków dochodów i wydatków pierwszej Grupy I. stowarzyszenia górniczego w Krakowie za rok 1916, str. 155.
 Borysławski okręg naftowy. Wykaz obrotu ropą za miesiąc grudzień 1916 r., str. 156.
 Borysławski okręg naftowy. Wykaz obrotu ropą za miesiąc styczeń 1917 r., str. 156.
 Sprawy bieżące, str. 157.
 Inhaltsangabe, str. 158.

Zeszyt 6.

- Węgiel kamienny w najbliższej okolicy Krakowa, Franciszek Drobniak inż. gór., str. 159.
 Z Krakowa do Mezopotamii, prof. dr. Józef Grzybowski, str. 163.
 Sól polska w początkach panowania austriackiego w Galicyi, Stan. Majewski, str. 165.
 Próba przeróbki ropy z Bustenari (Rumunia), Stanisław Myśliwy, str. 171.
 Borysławski okręg naftowy. Wykaz obrotu ropą za miesiąc luty 1917 r., str. 174.
 Wytwórczość węgla w Austrii w roku 1917 na podstawie dat c. k. Ministerstwa robót publicznych, T. F., str. 175.
 Wytwórczość węgla kamiennego w Królestwie Polskiem w roku 1916, str. 176. T. F.

Stowarzyszenia górnicze. Preliminarz dochodów i wydatków pierwszej grupy I-go Stowarzyszenia górniczego w Krakowie na rok 1917, str. 177.

Dział ekonomiczny Tow. dla przedsiębiorstw górniczych. Tepege Spółka z ograniczoną odpow. w Krakowie, str. 177.

Przegląd literatury hutniczej, str. 179.

Sprostowania, str. 179.

Sprawy bieżące, str. 180.

Inhaltsangabe, str. 180.

Zeszyt 7 pamiątkowy.

- Starania kraju o Zagłębie, Jan Zaráński, str. 181.
 Odzyskanie terenów węglowych, dr. Władysław Jahl, członek Wydziału kraj., str. 184.
 Z historii rokowań o kupno terenów węglowych, dr. Jan Steczkowski dyrektor Banku krajowego, str. 187.
 O Krakowskiem Zagłębiu węglowem, inż. Antoni Schimitzek, str. 187.
 Z przed laty dwudziestu, dr. Władysław Szajnocha, str. 193.
 Nabycie przez kraj terenów węglowych w W. Ks. Krakowskiem, prof. Leon Syroczyński, str. 194.
 Jeszcze w sprawie Krakowskiego Zagłębia, inż. Franciszek Drobniak, str. 195.
 Przyczynek do wyjaśnienia granicy wschodniej krakowskiego karbonu, F. Bartonec radca górniczy, str. 197.
 Węgiel a wyodrębnienie Galicyi, inż. Czerlunczakiewicz, str. 199.
 W sprawie wykupna terenów węglowych Schlutiusa w zagłębiu krakowskiem, Jan Naturski inżynier gór., str. 201.
 Waluta węglowa, str. 203.
 Wytwórczość węgla w Austrii w roku 1917 na podstawie dat c. k. Ministerstwa robót publicznych w miesiącu marcu, str. 204. T. F.
 Borysławski okręg naftowy. Wykaz obrotu ropą za miesiąc marzec 1917 roku, str. 206.
 Stowarzyszenia górnicze, str. 209.
 Sprawy bieżące, str. 209.
 Od Redakcyi, str. 211.
 Inhaltsangabe, str. 180.

Zeszyt 8.

- Przyszłość polskiego przemysłu solnego, inżynier Erwin Windakiewicz, str. 213.
 Przyczynki do geologii Borysławia i okolic, dr. K. Tołwiński, str. 216.
 O używaniu gazu ziemnego, Stanisław Myśliwy, str. 218.
 Węgiel kamienny Zagłębia krakowskiego w okresie wojennym, inż. Czerlunczakiewicz, str. 220.
 Borysławski okręg naftowy. Wykaz obrotu ropą za miesiąc kwiecień 1917 roku, str. 222.
 Projekt statutu Związku Górników i Hutników polskich, Kazimierz Srokowski, str. 227.
 Sprawy bieżące, str. 237.
 Inhaltsangabe, str. 238.

Zeszyt 9.

- Przyszłość polskiego przemysłu solnego, inż. Erwin Windakiewicz, str. 239.
 Pożar na kopalni „Koszelew” Tow. francusko-włoskiego Dąbrowskich kopalń węgla 12. VIII. 1914, F. Zaleski, str. 242.
 Obliczenie muru tam kopalnianych, Jan Naturski inż. gór., str. 250.

- Znaczenie i trudności przemysłu gazowego, inż. Mięczy-
sław Seifert, str. 255.
Sekcja VII. górnictwo-hutnicze w Dąbrowie Górniczej,
str. 258.
Krajowe Tow. naftowe, K. Z., str. 260.
Wspomnienie pośmiertne, str. 264.
Sprawy bieżące, str. 266.
Inhaltsangabe, str. 268.

Zeszyt 10.

- Archiwum wiertnicze, dr. K. Tołwiński, str. 270.
Przemysł górnictwo-hutniczy w Królestwie Polskim, Ju-
lian Hofman, str. 270.
Połączenie tlenowe w ropie borysławskiej, Stanisław My-
śliwy, str. 274.
W sprawie polskich dróg wodnych, St. K., str. 279.
Kwestia węglowa w Anglii, S. K., str. 281.
Sprawy osobowe, str. 282.
Przegląd literatury górniczej, str. 283.
Stowarzyszenia górnicze, inż. Dunajewski, str. 285.
Sprawy bieżące, str. 286.
Inhaltsangabe, str. 289.

Zeszyt 11.

- Polski instytut geologiczny, napisał dr. Jan Nowak,
str. 291.
Archiwum wiertnicze, napisał dr. K. Tołwiński, str. 292.
O solach i o łączących się z nimi w całym ciągu Kar-
patów pewnych ciałach, a szczególnie o solach
warzonkach w Polsce, Staszic, str. 294.
Przemysł górnictwo-hutniczy Galicji a Austria, napisał
dr. Artur Benis, str. 298.
Sekcja górnicza (Zjazd przemysłowców w Krakowie
w r. 1917), str. 301.
O kapitale krajowym (z przemówienia które wygłosił dr.
Jan Kanty Steczkowski, obecny polski minister
skarbu, na Zjeździe przemysłowym w Krakowie),
str. 302.
Przemysł żelazny a odbudowa kraju, napisał Stanisław
Pankowski, str. 303.
Sprawy bieżące, str. 305.
Inhaltsangabe, str. 306.
Zestawienie produkcji gazu za lipiec 1917 [r.], str. 308.

Zeszyt 12.

- Od Redakcji, str. 307.
Miedzianka, dra Stanisława Łaszczyńskiego, str. 308.
Przemysł górnictwo-hutniczy Galicji a Austria, napisał
dr. Artur Benis, str. 310.
Górnictwo węglowe, napisał inżynier Antoni Schimitzek,
str. 313.
O przemyśle naftowym, wygłosił inżynier Maryan Szy-
dłowski, str. 315.
Przemysł żelazny w Polsce, str. 316.
Sprawozdanie rachunkowe Delegacji górników i hutni-
ków polskich od 1 stycznia 1914 r. do 30 czer-
wca 1917 r., str. 317.
Sprawy bieżące, str. 318.
Inhaltsangabe, str. 322.

Ilustracje do artykułów Czasopisma górnictwo-hutniczego.

- 3 ilustracje do projektu akademii górniczej w Krako-
wie, zeszyt 1.
2 podobizny ś. p. Surzyckiego i ś. p. Marcelego Osadcy,
zeszyt 1.
1 ilustracja wraz z mapą do artykułu „Badania geolo-
giczne terenów naftowych na wyspie Sumatrze,
dr. K. Tołwińskiego, zeszyt 2.
5 ilustracji typów tektonicznych karpaccich pól nafto-
wych, dr. Jan Nowak, zeszyt 2.
2 ilustracje do artykułu: „Uboczne opory ruchu w wy-
ciągach kopalnianych Miłkowskiego Karola, zeszyt 3.
1 ilustracja wraz z przekrojem geologicznym terenów
do artykułu: Badania geologiczne terenów nafto-
wych na wyspie Sumatrze, dra Tołwińskiego, ze-
szyt 3.
5 ilustracji do artykułu: Zamykanie wody przy pomocy
pierścienia gumowego lub ołowianego, Baczyński
Stanisław, zeszyt 4.
4 ilustracje do artykułu: Badania geologiczne terenów
naftowych na wyspie Sumatrze, dra Tołwińskiego,
zeszyt 4.
1 podobizna ś. p. Romana Brzezowskiego, zeszyt 4.
3 ilustracje do artykułu: Uboczne opory ruchu w wy-
ciągach kopalnianych, Miłkowskiego Karola, zeszyt 5.
3 ilustracje do artykułu: Z Krakowa do Mezopotamii,
prof. dra Józefa Grzybowskiego, zeszyt 6.
1 podobizna Jana Zarańskiego, zeszyt 7.
1 podobizna dra Władysława Jahla, zeszyt 7.
1 podobizna dra Jana Steczkowskiego, zeszyt 7.
1 podobizna Antoniego Schimitzka, zeszyt 7.
1 mapa sytuacyjna terenów węglowych nabytych przez
Wydział krajowy, Antoniego Schimitzka, zeszyt 7.
2 szkice sytuacyjne do artykułu: Przyczynek do wyja-
śnienia granicy wschodniej krakowskiego karbonu,
F. Bartonec, zeszyt 7.
10 szkiców geologicznych i 1 plan sytuacyjny do arty-
kułu: Przyczynki do geologii Borysławia i okolic,
dra K. Tołwińskiego, zeszyt 8.
1 szkic statystyczny do artykułu: Węgiel kamienny Za-
głębia krakowskiego w okresie wojennym, Czerlun-
czakiewicz, zeszyt 8.
24 przekroje do artykułu: Pożar na kopalni Koszelew
Tow. Francusko-włoskiego Dąbrowskich kopalń wę-
gla 12. VIII. 1914, Zaleski, zeszyt 8.
3 przekroje muru do artykułu: Obliczenie grubości muru
tam kopalnianych, Jana Naturskiego, zeszyt 9.
1 odbitka dyplomu Syndykatu Dziennikarzy krakow-
skich, dla Henryka Sienkiewicza, rysował Tadeusz
Harajewicz, zeszyt 9.
1 szkic sytuacyjny do artykułu: W sprawie polskich
dróg wodnych. St. K., zeszyt 10.
2 przekroje wiertnicze do artykułu: Archiwum wiertni-
cze, dr. K. Tołwińskiego, zeszyt 11.

Spis autorów.

- Baczyński Stanisław: Zamykanie wody przy pomocy
pierścienia gumowego lub ołowianego. Zeszyt 4,
str. 100.
Bartonec Franciszek, radca górniczy: O węglu słów
kilka, zeszyt 1, str. 11. Przyczynek do wyjaśnienia
granicy wschodniej krak. karbonu, zeszyt 7, str. 197.
Dr. Benis Artur: Przemysł górnictwo-hutniczy a Austria,
zeszyt 11, 12.
Caspari Emil: Przemysł górnictwo-hutniczy na Górnym
Śląsku, zeszyt 3 i 4.

- Czerlunczakiewicz Emil, inż. górniczy: Węgiel a wydobycie Galicyi, zeszyt 7. Węgiel kamienny Zagłębia krakowskiego w okresie wojennym, zeszyt 8.
- E. C., Sprawdzanie pokładów węglowych w otworach wiertniczych, zeszyt 2.
- Eksc. Długosz Władysław, b. minister: Przemysł naftowy w dobie obecnej, zeszyt 5.
- Drobnia Franciszek, inż. górniczy: Węgiel kamienny w najbliższej okolicy Krakowa, zeszyt 5 i 6. Jeszcze w sprawie Krakowskiego Zagłębia węglowego, zeszyt 7.
- Filippi Tadeusz, dyrektor Banku Przemysłowego: Przemysł węglowy w Krakowskim Zagłębiu w czasie wojny, zeszyt 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7. Wytwórczość węgla w Austrii w miesiącu sierpniu, wrześniu, październiku, listopadzie i grudniu 1916 r., oraz w miesiącu styczniu i marcu 1917 r. — O obecnym braku węgla słów kilka, zeszyt 5.
- Friedberg Henryk Salomon, inżynier górniczy: Jasielski okręg naftowy, zeszyt 1 i 2.
- Dr. Grzybowski Józef, prof.: Z Krakowa do Mezopotamii, zeszyt 6.
- Harajewicz Tadeusz: Dyplom Syndykatu dziennikarzy krak. dla Henryka Sienkiewicza.
- Hofman Julian: Przemysł górniczo-hutniczy w Królestwie Polskim, zeszyt 10.
- Dr. Jahl Władysław, członek Wydziału Krajowego: Odzyskanie terenów węglowych, zeszyt 7.
- Jędrkiewicz Zenon, inżynier: Kilka słów o galicyjskim hutnictwie żelaznym, zeszyt 2, 3 i 4.
- K. St.: W sprawie polskich dróg wodnych, zeszyt 10.
- K. Z.: Akademia górnica, zeszyt 1.
- „ Krakowski okręg górniczy, zeszyt 1.
- „ Przegląd literatury górniczej, zeszyt 2.
- „ Zjazd przemysłowców naftowych, zeszyt 4.
- „ Z Krakowa do Mezopotamii, zeszyt 6.
- „ Przegląd literatury hutniczej, zeszyt 6.
- Kontkiewicz Stanisław, inżynier górniczy: Czy są pokłady soli w Królestwie Polskim, zeszyt 1. — Akademia górnicza w Krakowie. — Krakowski okręg górniczy.
- Mackiewicz Franciszek, inżynier górniczy: O naszą przyszłość, zeszyt 3.
- Majewski Stanisław, inżynier górniczy: Sól polska w początkach panowania austriackiego, zeszyt 1, 3, 5 i 6.
- Miłkowski Karol, prof. górniczy: Uboczne opory ruchu w wyścigach kopalnianych, zeszyt 3, 4 i 5. — W sprawie różdżki czarodziejskiej, zeszyt 5.
- Myśliwy St.: Próba przeróbki ropy z Buserari (Rumunia), zeszyt 6. — O zużytkowaniu gazu ziemnego, zeszyt 8. — Połączenia tlenowe w ropie borysławskiej, zeszyt 10.
- Jan Naturski, inżynier: Obliczenie grubości muru tam kopalnianych, zeszyt 9.
- Dr. Nowak Jan, docent Uniw.: Typy tektoniczne karpackich pól naftowych, zeszyt 2.
- Dr. Nowak Jan, docent Uniw.: Polski instytut geologiczny, zeszyt 11.
- Dr. Olszewski Stanisław: Z galicyjskiego przemysłu naftowego, zeszyt 2.
- Ost Aleksander: O gazach ziemnych, zeszyt 4.
- Pankowski Stanisław: Rzemysł żelazny a odbudowa kraju, zeszyt 11.
- Dr. Rosenberg Maryan: Przegląd ekonomiczny górnictwa, zeszyt 2. — Górnictwo węglowe Królestwa polskiego, zeszyt 3. — Przegląd ekonomiczny górnictwa, zeszyt 5.
- Schimitzek Antoni, inżynier górniczy: O krakowskim Zagłębiu węglowym, zeszyt 7. — Górnictwo węglowe, zeszyt 12.
- Seifert Mieczysław, inżynier: Znaczenie i trudności przemysłu gazowego, zeszyt 9.
- Skoczylas Stanisław, referent salin: Szkic orientacyjny stosunków na salinie wielickiej, zeszyt 3.
- Srokowski Kazimierz: Projekt statutu Związku Górników i Hutników polskich, zeszyt 8.
- Staszic Stanisław: O solach i o łączących się z nimi w całym ciągu Karpatów pewnych ciał, a szczególnie o solach warzonkach w Polsce, zeszyt 11.
- Dr. Steczkowski Jan, dyrektor banku: Z historii rokowań o kupno terenów węglowych, zeszyt 7.
- Prof. Syroczyński Leon: Nabycie przez kraj terenów węglowych W. Ks. Krakowskiego, zeszyt 7.
- Dr. Szajnocha Władysław, prof. Uniw. Jagiel.: Przyszłość polskiego górnictwa, zeszyt 1 i 2. — Z przed laty dwudziestu, zeszyt 7.
- Szydłowski Maryan, inżynier górniczy: Unarodowienie przemysłu naftowego, zeszyt 1 i 4. — O przemysłe naftowym, zeszyt 12.
- S. O.: Z targu naftowego, zeszyt 1.
- Dr. K. Tołwiński: Badania geologiczne terenów naftowych na wyspie Sumatrze, zeszyt 2, 3 i 4. — Przyczynę do geologii Borysławia i okolic, zeszyt 8. Archiwum wiertnicze, zeszyt 10 i 11.
- Windakiewicz Erwin, inżynier: Przyszłość polskiego przemysłu solnego, zeszyt 8 i 9.
- Zaleski Fr.: Pożar na kopalni „Koszelew“ Tow. francusko-włoskiego dąbrowskich kopalń węgla 12. VII, 1914 r., zeszyt 9.
- Zarański Jan, poseł do Rady Państwa: Starania kraju o Zagłębie, zeszyt 7.
- Dr. Zuber Rudolf, prot.: W sprawie różdżki czarodziejskiej, zeszyt 5.
- Żukowski Władysław: Bank Rzemysłowy i jego znaczenie w górnictwie, zeszyt 1.

ELEKTROWNIA ZWIĄZKOWA

SPÓŁKA Z OGR. ODPOW.

**WE LWOWIE,
UL. LEONA SAPIEHY L. 3.**

Na podstawie uchwały Walnego Zgromadzenia podwyższenie kapitału z 1,200.000 koron na 5,000.000 koron celem budowy elektrowni okręgowych, pędzonych gazem ziemnym, torfem i wodą.

**PRZYJMUJE ZGŁOSZENIA
NA UDZIAŁY PO 1000 K.**

F. LORD BIURO TECHNICZNE

Kraków, Lubicz 1.

Telefon 230.

Skład maszyn i artykułów technicznych.

Lokomobile — motory parowe i benzynowe. — Kompletne urządzenia tartaczne, gatry, cyrkularki, heblarki, piły, toczki szmirglowe, wały transmisyjne, tarcze pasowe żelazne i drewniane, łożyska.

Maszyny młyńskie, kamienie francuskie i holendry, gaza jedwabna, narzędzia do ostrzenia kamieni.

Oleje maszynowe i cylindrowe. — Tłuszcz do maszyn, uszczelnienia wszelkiego rodzaju, klingeryt, oliwiarki, rury gazowe, łączniki, armatury do wody i pary.

Pompy parowe, transmisyjne, ręczne i elektryczne, studzienki, sikawki, węże gumowe i parczane.

Pasy skórzane, bawełniane, parczane, sierściowe i żelazne. — Narzędzia i pilniki.

Przybory elektryczne, dynamo, elektromotory, rozdzielnice, przewody miedziane i żelazne, żarówki, telefony, dzwonki elektryczne. Przewody elektryczne. — Materiał instalacyjny.

GALICYJSKIE KARPACKIE NAFTOWE TOWARZYSTWO AKCYJNE

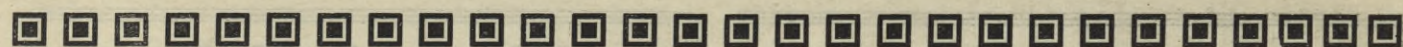
Biuro centralne: Wiedeń I., Graben 29 Trattnerhof.

Kopalnie ropy Rafinerye nafty

Fabryki maszyn i narzędzi wiertniczych.

Dyrekcye kopalń w Borystawiu i Krośnie. — Dyrekcye Rafineryi jakoteż zakładów budowy maszyn i narzędzi wiertniczych w Gliniku maryampolskim.

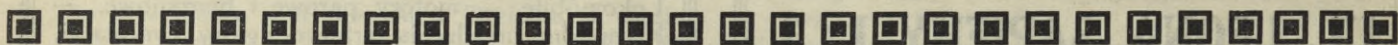

PAMIĄTKOWY ZESZYT CZASOPISMA GÓRNICZO-HUTNICZEGO

poświęcony nabyciu przez Kraj Krakowskiego Zagłębia węglowego,
ozdobiony licznymi ilustracjami i mapą poglądową

zawierający artykuły: Fr. Bartłoneca, inż. Czerlunczakiewicza, inż. Fr. Drobniaka, Dra Władysława Jahla, inż. Jana Naturskiego, inż. Antoniego Schimitzka, Dra Jana Steczkowskiego, prof. Dra Wł. Szajnochy, prof. Leona Syroczyńskiego i w. i.

jest do nabycia w Biurze Związku Górników i Hutników polskich (Kraków, ul. Pańska 7) za cenę Kor. 3.

E. J. GOBIET'A ZASTĘPCY

Armand Gobiet budowniczy Morawska Ostrawa.

TELEFON Nr. 103.

Wykonywa mury ogniotrwałe, piece koksowe, piece wysokie, piece Martina, piece żarowe, stosowe, głębokie, piece obrotowe, kowalskie, generatory, do prażenia magnezytu, kotły parowe, kominy fabryczne itp. Kompletne budowy mieszkalne, przemysłowe i budynki na kolonie wszelkiego rodzaju. Podejmuje się wykonania kompletnych budowli w kraju i zagranicą. Świadczenia jak najlepsze firm kraj. i zagran.

NAJSTARSZE I NAJWIĘKSZE SPECYALNE PRZEDSIĘBIORSTWO BUDULCOWE DO WYKONYWANIA WSZELKIEGO RODZAJU BUDOWLI PRZEMYSŁOWYCH W AUSTRO-WĘG.
Rok założenia 1858. Zwiedzanie zakładu i oferty bezpłatnie. Długoletni wyszkolony personal służbowy.

WOJENNA CENTRALA HANDLOWA

w Krakowie, ul. Sławkowska L. 1

zakupiła większe ilości materiałów budowlanych i oddaje na cele odbudowy pod najkorzystniejszymi warunkami:

W oddziale drzewnym:

drzewo kopalniane, budulcowe okrągłe, ciosane i materiały tarte, belki do budowy mostów i gotowy materiał dla wież wiertniczych.

W oddziale budowlanym:

blachę pocynkowaną, dachówkę prasowaną, ciągnioną i szklaną, papę, szkło, wapno, cement, płytki szamotowe, wyroby cement., okucia, żelaza budowl. i cegłę murarską.

Kopalnia węgla „WANDA“

**w Sierszy
poszukuje sztygara.**

Zgłoszenia wraz z podaniem warunków płacy
i odbytej praktyki należy zwracać do zarządu
==== kopalni „WANDA“ w Sierszy. ====

Biuro sprzedaży i spedycji soli T.W.S. w Wieliczce

oferuje dostawę wszelkich gatunków soli po cenach umiar-
kowanych loco salina w Wieliczce.

Czysty dochód przeznaczony na wsparcia dla wdów i sierót
po funkcjonariuszach salinarnych.

Blizsze informacje listownie pod powyższym adresem.

TOWARZYSTWO DLA HANDLU, PRZEMYSŁU I ROLNICTWA WE LWOWIE

DYREKCJA WE LWOWIE, UL. ROMANOWICZA L. 1.
DOM WŁASNY

ADRES TELEGRAFICZNY: TOWARZYSTWO HANDLOWE, LWÓW.
TELEFON NR. 564.

FILIE ORAZ SKŁADY: W BORYSŁAWIU, TUSTANOWICACH, HUBICZACH, NADWÓRNEJ I KROŚNIE.

WYŁĄCZNE ZASTĘPSTWO NA GALICYĘ I BUKOWINĘ:

Mannsemana walcowni rur stalowych bez szwu w Komotau i żelaznych patentowo spawanych w Schönbrunn; Galicyjskiej fabryki narzędzi wiertniczych Perkins, Mac Intosh, Zdanowicz w Stryju i Borysławiu; Fabryki uzbrojeń (armatur) i odlewów z brązu fosforowego
===== firmy E. von Munsterman w Bielsku i t. d. =====

TOWARZYSTWO UTRZYMUJE NA SKŁADACH I DOSTARCZA:

Rury wiertnicze, pompowe, gazowe i wodociągowe, oraz wszelkie połączenia do tychże. Kotły, maszyny i pompy parowe; kompletne żóławie wiertnicze różnych systemów, oraz przybory i narzędzia wiertnicze. Liny stalowe, druciane i manilowe. Pasy wielbłądzie, bawełniane i skórzane. Materiały uszczelniające i izolacyjne. Kompletne urządzenia oświetlenia elektrycznego, kompletne urządzenia kuzienne.
===== Przybory i artykuły techniczne. =====

ARTUR LORIE

== KRAKÓW ==
UL. STAROWIŚLNA L. 19.

POLECA SWÓJ

SKŁAD MATERIAŁÓW BUDOWLANYCH

zaopatrzony bogato w cement portlandzki: Górka, Szczakowa i Podgórze. — Gips murarski, sztukaterski i alabastrowy, wapno skaliste, proszkowe, nawozowe i hydrauliczne (Roman-cement), dachówkę w różnych gatunkach wyrobu firmy „Aktiengesellschaft der Wiener Ziegelwerke, Wien“, papę dachową, karbolineum, posadzkę betonową i rury betonowe, posadzkę szteingutową i rury szteingutowe.

Wykonuje konstrukcye dachów (patent „Stefana“) jakoteż podłogi asbestowe (Feuertroth).

== Zamówienia uskutecznia szybko i starannie po cenach bardzo przystępnych. ==

Galicyjska spółka naftowa

„POTOK“

ma

do sprzedania

2% brutto

z należących obecnie do „Société française des petroles de Potok“ terenów naftowych w powiecie krośnieńskim, Stary Sambor i Ustrzyki dolne.

Reflektanci zechcą się zgłosić:

KRAKÓW — UL. PIJARSKA L. 3, I p.

Obecna cena tej ropy loco Jedlicze **33-25 K.**

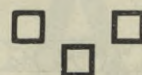
Tereny naftowe

300 morgów

terenów zbadanych ropodajnych

:: w pobliżu Bitkowa ::

z wolnej ręki zaraz do sprzedania.

Wiadomość w Administracyi Czasopisma

Górnico-Hutniczego

Kraków, ul. Pańska L. 7.

J. POHLIG Ges. m. b. H. WIEN, V/I.

Drahtseilbahnen

Verlade-Anlagen

:: J. POHLIG ::

Towarzystwo z ogran. poręką

Biurowie inżynierskie i przedsiębiorstw do urządzeń przewozowych konces. J. Pohlig T. A. w Kolonii.

Koleje linowe systemu Obach, Ottd i Pohlig. Urządzenia składnic, pochylni hamulcowych wyciągów kopalnianych, urządzeń linowych wszelkiego rodzaju.

Konto żyrowe w c. k. uprzyw. Zakładzie kredytowym dla handlu i przemysłu w Wiedniu, o o o o Czek P. K. O. Nr. 109.966.

— Adres dla telegramów: JPOHLIG, WIEN. —

„LUX“ Kraków, plac Dominikański 2

poleca wszelkie przybory do urządzeń światła elektrycznego a w szczególności
przewodniki miedziane, żelazne i cynkowe.

Krajowe Towarzystwo Naftowe w Galicyi.

Centralne Biuro we Lwowie: ulica Akademicka L. 5.

DELEGACYE:

w Borysławiu — przewodniczący p. Tadeusz Chłapowski

w Krośnie — przewodniczący p. Wacław Smakowski.

Celem Towarzystwa jest opieka nad rozwojem górnictwa naftowego.

Członek zwyczajny opłaca oprócz wpisowego K 10.— roczną wkładkę K 50.—
Przedsiębiorstwa zaś według wysokości produkcji.

BANK PRZEMYSŁOWY

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem
FILIA W KRAKOWIE

Zakład Centralny we Lwowie. Filia w Drohobyczu. Ekspozytury: w Borysławiu i Wiedniu. Reprezentacye: w Lublinie i Dąbrowie Górniczej.
KAPITAŁ AKCYJNY K 10,000.000. TELEFON: 0092, 2375, 2377.

Uskutecznia wszelkie transakcye bankowe, a w szczególności przyjmuje

WKŁADKI na książeczki wkładowe i rachunek bieżący
za korzystnem oprocentowaniem dziennem.

Podatek rentowy od wkładek oszczędności ponosi Bank z własnych funduszków.

Kupno i sprzedaż walut, dewiz i papierów wartościowych, inkaso weksli, przekazów i czeków. Uskutecznia przekazy i akredytywy i wydaje listy kredytowe na miejscu krajowe i zagraniczne itd. Udziela wszelkich wyjaśnień i wskazówek odnośnie do korzystnej lokacyi kapitałów i do przeprow. wszelkich transakcyi finansowych. Wynajmuje **SCHOWKI** (Safe deposits) w skarbcu stalowym.

Kasy otwarte codziennie w godzinach: 9—12½ i od 3—4 po południu z wyjątkiem niedziel i świąt.

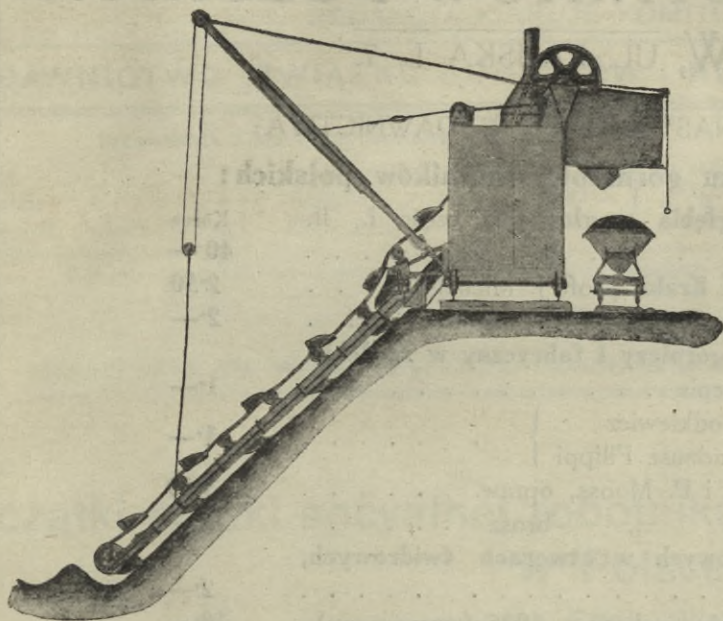

— C. K. UPRZYW. —

Fabryki maszyn i wagonów L. ZIELENIEWSKI

== w Krakowie, Lwowie i Sanoku, Tow. Akcyjne ==

wyrabia :

Maszyny parowe, **maszyny wydobywcze, maszyny wiertnicze, rygi kopalniane.** Pompy, kompresory, rurociągi, transmisye itd. Kotły parowe wszelkich systemów, **kotły lokomobilowe dla celów wiertniczych.** **Wieże szybowe,** konstrukcye dachowe. Przyrządy do podnoszenia i przenoszenia ciężarów. **Pogłębiarki (bagry) łyżkowe, chwytaczowe i czerpakowe.** Obrotnice kolejowe. Wagony wszelkich typów, normalnotorowe i wąskotorowe. **Cysterny do przewozu ropy, nafty, benzyny i t. p.** Wózki dla kolejek górniczych. — Odlewy: Drzwiczki paleniskowe, ruszta, koła pasowe.

Rury cienkościenne i t. d.

Motory ropne „Elzeta“.

G Ó R K A

TOWARZ. AKCYJNE FABRYKI CEMENTU

POLECA

PORTLAND CEMENT

NAJLEPSZEJ MARKI

STACYA KOLEJOWA: SIEBSZA WODNA.

BIURO ZWIĄZKU GÓRNIKÓW I HUTNIKÓW POLSKICH KRAKÓW, UL. PAŃSKA L. 7.

MA DO SPRZEDAŻY NASTĘPUJĄCE WYDAWNICTWA:

1. Nakładem Związku górników i hutników polskich:

Monografia - Krakowskiego zagłębia węglowego, część I., II. i IV. z mapami	Koron 40—
Stosunki ekonomiczne zagłębia Krak., prof. J. Michalski . . .	2·50
Droga wodna Dunaj-Odra Wisła-Dniestr, Dr. Józef Rosłoński .	2—
Uwagi gospodarcze, przemysł górniczy i fabryczny w zagłębiu Krakowskim, Dr. Artur Benis	1—
Taryfy kolejowe, Bronisław Chodkiewicz }	1—
Handel węglem kamiennym, Tadeusz Filipi }	1—
Pieśni górnicze, Zdz. Kamiński i P. Mooss, oprac.	3·60
” ” ” ” ” ” brosz.	3—
Sprawdzanie pokładów węglowych w otworach świdrowych, F. Jastrzębski	2—
Pamiętnik I. Zjazdu gór. i hutn. pol. w r. 1906 (wyczerpany) .	10—
” II. Zjazdu gór. i hutn. pol. w r. 1910	6—
Memoryał w sprawie założenia Akademii górniczej w Krakowie	1—
Kalendarz górniczy „Szczęść Boże“ na r. 1910/11/12/13/14 . .	—80
Woda w przyrodzie i górnictwie	—30
Podsadzka płynna	—30
Przyszłość polskiego górnictwa, prof. Uniw. Jag. Dr. Wł. Szajnocha	1—
Badania geologiczne terenów naftowych na wyspie Sumatrze (z ilustracjami), Dr. K. Tołwiński	1·50
Uboczne opory ruchu w wyciągach kopalnianych (z ilustracjami), prof. gór. Karol Miłkowski	1·50

2. Posiada na składzie komisowym:

Budowa geologiczna utworów węglowych w zagłębiu Dąbrowskiem, St. Czarnocki	3·75
Wypadki nieszczęśliwe w kopalniach węgla kamiennego w zagłębiu Dąbrowskiem w r. 1904, 1905 i 1906, Wł. Chorośzewski i J. Hofman	1·90
Wapień muszlowy w zagłębiu Dąbrowskiem, Karol Bogdanowicz	2·50
Przemysł węglowy w Królestwie Polskiem, K. Srokowski i J. Hofman	1·25
Geologiczny opis Polski, Jerzy Bogumił Pusch	3·75
Pokłady węglowe wzdłuż przyszłego kanału Dunaj-Odra-Wisła, Dr. W. Petraschek	—50
Słownik techniczny niemiecko-polski, prof. K. Stadtmüller . . .	30—
W królestwie nocy, zbiór nowel z życia górników, Kazet . . .	2—
Pamiętka I. Zjazdu górników z 66 ilustracjami	5—
Matka, poemat z doby współczesnej, Kazet	1—
Galicyski przemysł naftowy, (z wykresami) wydanie na kredowym papierze Dr. Leon Rymar	3·50
W zapadłym szybie, Ludwik Stasiak	2—
Niemiecko-polski słownik górniczy, inż. gór. Feliks Piestrak .	14—

BIBLIOTEKA
GŁÓWNA

AKADEMII
GÓRNICZO
HUTNICZEJ

C

105

NRB/C 4453